

Annæus Eriksen Myklevand

En ganske uvanlig mann fra Grong

**Av Ivar Leveraas
Utgitt av Grong Historielag i 2016**

Forord

Denne fortellingen handler om det mest spennende og fargerike «medlemmet» av min slekt, min farmors eldre bror, **Annæus Eriksen Myklevand** fra Grong.

Forfatteren *Anton Fagerbakk*, skrev i en bok om Narvik politidistrikt, at Annæus var en mangfoldig herremann. Han var - i følge ham - redaktør, skribent, trykker, forlegger, medikamenthandler, brennevinshandler og legpredikant, tilsynelatende alt på samme tid.

Annæus var en svart oppfinnsom og initiativrik person som tydeligvis elsket å starte opp nye virksomheter. Men, mye av det han drev med fikk ganske kort levetid, og ga ikke alltid så mye av seg.

Annæus var ikke helt stødig i det å holde seg innenfor lovens rammer. Han ble derfor dømt, bøtelagt og/eller fengslet mer enn en gang. Første gang var han bare 18 år gammel. Det ville neppe vært en urimelig fornærmelse å kalle Annæus for familiens sorte får, han hadde mer enn nok «på seg» for det. Men, han framstår også som en person som har andre sider og andre kvaliteter, og som kanskje gir «fåret» flere farger.

Haakon Rønning, som kjente Annæus fra tiden i Harstad, skrev bl.a: ”*Myklevand var et urolig menneske, ustabil med ikke lite rallarånd i seg. Han var hjelpsom, aldri smålig, nærmest storslått når velstanden var der, og mange lånte penger av han. Aldri krevde han dem tilbake*”.

Jeg har hatt nytte og glede av å ha hatt tilgang til stoff om Annæus som andre har produsert. Jeg har brukt det aktivt og refererer i stor grad til det. Min fortelling er forsøksvis skrevet kronologisk i tid. Jeg har valgt å knytte den til steder der Annæus oppholdt seg. Det er det imidlertid et problem med kildene. Mange av dem er upresise med hensyn til tid, og det er flere eksempler på ulike tidsangivelser for samme hendelse. Dessuten: enkelte kilder er bevislig feil. Jeg har brukt kildene etter beste skjønn, og understreker at jeg ikke har hatt hverken anledning eller kapasitet til å kontrollere om *alt* jeg refererer til er *helt* korrekt.

Jeg er alle mine kilder svært takknemlig. En særlig takk retter jeg til de levende personene som har hjulpet meg med informasjon. Jeg har etterstrebet å være nøye med referansene og med å gi æren til dem som fortjener den. Mitt eget bidrag har vært å finne fram til alle kildene og å sy det hele sammen. Sant og si: det har vært en omfattende jobb – og som har tatt mye tid. Men, spennende har det vært – og morsomt!

Jeg retter en stor takk til Grong Historielag som har påtatt seg å utgi dette heftet!

Tuar Leveraas

Innholdsfortegnelse

Unge år (1875 – 1902)	side 6
Barndom og ungdom	side 6
Utreise og farskap	side 7
Drevvannet og Elsfjord	side 7
Hans første dommer	side 9
Militærtjeneste	side 9
Ekteskap	side 9
Annæus søker Stortinget om lån	side 9
Til Rombaksbotn	side 12
Bok om politimannen som drepte en arbeider	side 13
Petra Malmgren Tuft forteller: talte som en prest – skrev som Ibsen	side 14
Kvakksalver og medisinkyndig	side 14
Fengsel på vann og brød – og tap av stillingen som sanitetskorporal	side 15
Øl- og vinlanger – og avholdsfolk	side 16
Ballade i Myklevands kjeller – advarsel i ærbødighet	side 17
I Dunderlandsdalen	side 19
Avisutgiver og brusfabrikant	side 19
Streiken ved Dunderlandsanlegget	side 20
Annæus bekjenner	side 22
Til Ålesund etter den store bybrannen	side 24
Etter bybrannen	side 24
Rødhuggeren	side 24
Til Folldal	side 27
Til Oslo (Kristiania)	side 29
Påstander om kvakksalveri	side 29
Saken om Norsk Premieobligasjonskontor	side 30
Foredrag om lotterispill i Norge	side 32

I Trøndelag	side 33
Fotograf	side 33
Forsøk på eiendomshandel	side 34
Handelsmann og handelsreisende	side 34
Ekteskapsbyrå	side 35
Til Harstad	side 36
Fillemagasinet	side 36
Enda en mineralvannfabrikk	side 38
Fiskehandler	side 38
Harstad Frugthandel	side 38
Pokerspill, alkohol og forgiftning	side 38
Harstad forniklingsanstalt	side 39
Nord-Norges anonce-, reklame- & Merkantil Bureau	side 39
Hussalg	side 39
Farvel til Harstad	side 39
Til Båtsfjord	side 40
Handelsbestyrer	side 40
Brevet til niesen, Solveig	side 41
Tanntrekker	side 42
Annæus dør	side 43
Annæus' positiv	side 44
Søsken, barn og ektefelle	side 45
Søsken	side 45
Barn og barnebarn	side 46
Ektefelle	side 47
Sluttord	side 48
Litteratur og andre kilder	side 49

Annæus E. Myklevand

Annæus Eriksen Myklevand, ble født 22.6.1875¹ på Sørplassen ved Møkkelvatnet i Harran/Grong. Han var sønn av husmann, tømmerhugger og fergemann Erik Johnsen (1835-1905) og Julianna Tobiasdatter (1842-1902). Annæus døde i Båtsfjord i Finnmark, trolig i 1935.²

Annæus fikk ett barn, Inga Martine Aniusdatter, f. 5.5.1895 i Snåsa³. Han og barnets mor, Karen Anna Pedersdatter Jørstad, giftet seg ikke med hverandre.

Annæus giftet seg 25.2.1898 i Vågan⁴. Ektefellen het Bertine Jonette Randi Enoksen, f. 29.9.1872 i Skrova⁵. Paret hadde ingen felles barn. Ekteskapet ble oppløst ved skilsmisse, og ved kgl. Res. av 7.3.1908 fikk hun tillatelse til å gifte seg på nytt⁶.

Du finner mer om barnet, barnets mor, Annæus' ektefelle og hans søsken, bakerst i denne fortellingen.

Annæus' foreldre, Julianna og Erik⁷.

Bildet på forsiden er tatt av fotograf Olaus Olsen, Bodo.

Unge år (1875 – 1902)

Barndom og ungdom

Annæus vokste opp i et hjem som i økonomisk forstand var fattig. Da han ble født var hans far husmann på Sørplassen under Rosset. Folketellingen samme år som Annæus ble født, fortalte at familien hadde 1 ku, 2 kalver, 4 sauer og 4 geiter. Til såing (utsed) hadde de 1/5 tønne bygg og 1 tønne poteter.

Grong med Møkkelvassåsen og Sørplassen

Sørplassen ca 1909

Annæus hadde fire eldre søsken. Den eldste var født i 1864. Han fikk etter hvert også fire yngre søsken. Den yngste ble født i 1886. Foreldrene hadde dermed mange munnar å mette og mange barn å fostre opp. Det var sikkert et hardt og karrig liv.

Sørplassen lå et godt stykke unna de sentrale områdene i kommunen. Dermed måtte familien sikkert klare det meste selv. Kanskje var frisk luft og vakker natur det eneste de hadde nok av. Men, det fantes et par naboplasser, og det synes å ha vært et samarbeid mellom folket på plassene.

Annæus har selv fortalt at han bodde hos foreldrene til han ble 8 år. Deretter bodde han hos fremmede i Grong og Harran⁸, trolig for å gå på skolen. Annæus ble konfirmert i Harran kirke 29.9.1889. Han bodde da på gården Godejord⁹. Eierne var Peder Johnsen Godejord og kona Gisken Ingebrigtsdatter Sandnes¹⁰. Peder Johnsen Godejord var for øvrig skoletilsynsmann for årene 1881, 1886 og 1887¹¹.

Utreise og farskap

Ett år etter at han ble konfirmert, i tilfelle ca. 15 år gammel, begynte han å reise om som handelskar i «det Trondhjemske», Nordland og Sverige, og fortsatte med dette til 1898¹², og bosatte seg så i Ofoten¹³.

Som allerede nevnt fikk Annæus en datter i mai 1895. Barnets mor hørte hjemme i Snåsa, og barnet ble født der. Unnfangelsen må ha skjedd tidlig på høsten 1894.

Drevvannet og Elsfjord

Den 14.12.1895 kunne man, i Nordlands avis, lese om:

«en meget kvik og begavet ungdom der kalder seg Annæus Myklevand. Han opplyser at hans fødested er Namdalen og at har fått sin uddannelse ved en dansk følkehøiskole og hos Stortingsmann M. Hækstad. Efter at han har holdt et par foredrag om landsmaalet, fik han istand en privat aftenskole i Elsfjord og Drevandet (Drevvannet) mellom Mosjøen og Korgen. Fagene er regning, bogholderi og landsmaal».

Videre sto det at Myklevand hadde særdeles gode talegaver. Etter at han kom til bygda hadde han holdt flere taler om *avholdssaken* og *«landebovæsenet»*. (Land(e)bovesenet dreide seg om reformer i det danske landbruket i retning av mer selveie)¹⁴. Etter en av hans taler ble det opprettet en ungdomsforening i Drevvandet. Den fikk 36 medlemmer.

Det er mulig at Annæus gikk på folkehøgskole i Danmark. Men, det er også mulig at det skjuler seg en misforståelse i dette sitatet. Kanskje Annæus har nevnt at folkehøgskolen var lagt opp etter et dansk mønster? Eller at det var en bløff.

Den foran nevnte Hækstad het egentlig Kristofer Marius Hægstad (1850 – 1927). Han startet i 1884 Namdals Folkehøgskole på gården Hylla i Namsos, og var skolens styrer til han ble stortingsmann i januar 1892. Hægstad var skolebestyrer, lingvist og stortingsmann (Venstre), og var professor i norsk språk (landsmål) fra 1899.

Det er mulig at det var på Hægstads skole Annæus fikk sin utdanning. Skolen¹⁵ har opplyst meg om at de ikke har elevlistene fra den tiden, men antok at Annæus eventuelt kunne ha vært elev i skoleåret 1890/91 eller året før. Jeg har ikke prøvd å finne spor av Annæus i danske folkehøgskoler.

I Grong bygdebok¹⁶ sies det at han, en tid, var kjent som Skandinavias yngste folketaler, en betegnelse han trolig hadde tildelt seg selv. Kanskje gikk det tilbake til denne tiden.

I 1896 publiserte Annæus to dikt. Han var da 21 år gammel. Den stille dal! sto gjengitt i Nordlands Avis 27.6.1896. Nordmand! Sto i samme avis 18.7.1896. Det ser ut som om han da befant seg i Selfors i Mo i Rana.

Den stille dal!

Du stille dal, Du stille dal
fjærnt bort fra byens trav,
fra stoi og jag og faafengt kval,
fra syndens arne og dennes ly. —
Ak! havde jeg et saadant sted;
ak, havde kun min sjæl den fred!

Du stille dal, Du stille Dal
hvor sus og hvasse vinde gaar,
med heifjelds luft saa frisk og sval
med punkt af evig ungdomsbaar,
hvor folket end paa livet tror,
hvor sundhed og hvor sandhed bor.

Du stille dal, Du stille dal
med livets dybe poesi,
med fuglesang i birkesal
og granesusens melodi.
Ak! havde jeg et saadant sted;
ak, havde kun min sjæl den fred!

Selfors i Mo i juni 96.

A. Myklevand.

Nordmand!

Hører Du hvad haan der stiger
over Kjølens rand.
Norge er, som svensken siger,
et erobret land.

Alt, hvad fædrene har kjæmpet,
mødrene har grædt,
er det svensken som har læmpet
saa vi fik vor ræt.

Tryk ved, hvad en broder laaver,
slengte vi vort sværd
drog henover tidens vaave
aandens viking færd.

Stevnet hjem med hele favnen
fyldt med sandheds ord;
men da vi kom til havnen,
var Du ei bror.

I som folkets frihed tæller
efter folkets tal
husk at eders saga melder
hovmod staar for fald.

Armfeldt, Pullana og Bender
husk dem en for en,
husk at hovmod altid ender
som ved Fredriksten.

(Tildels citeret, efter hukommelse, fra „Minneapolis daglig-Tidende.“)

A. Myklevand.

Hans første dommer

Allerede i februar 1894 fikk Annæus sin første dom¹⁷. Den straffbare handlingen skjedde i april 1893 – altså før han fylte 18 år. Meddomstolen i Inderøy (Nord-Trøndelag) dømte ham til 10 dagers fengsel på vann og brød.

I slutten av mai 1997 fikk han enda en dom på 10 dagers fengsel, denne gangen av meddomstolen i Salten (Nordland). Hva han ble dømt for, er kun omtalt med henvisning til paragrafer i straffeloven. Det fulgte flere dommer etter hvert.

Militærtjeneste

Annæus gjorde militærtjeneste. Han ble utskrevet fra Grong i 1897. Deretter fikk han opplæring til sanitetstjeneste, og 1. oktober 1898 ble han ansatt som vernepliktig sanitetskorporal «av Hjælpebærerklassen» ved 2- Kompani av Innherreds Linjebataljon. I mai 1900 ble han så, etter søknad, overført til Bardo kretskompani.¹⁸

Ekteskap

Som allerede nevnt giftet Annæus seg 25.2.1898, i Vågan i Lofoten, med Bertine Jonette Randi Enoksen fra Skrova i Vågan. I kirkeboka sto at han het Johnsen og at han da var handelsmann (handelskarl) i Namsos. Som neste kapittel vil vise, kan det se ut som om han bodde i Hammerfest i januar 1898.

Bertine Jonette Randi¹⁹

Annæus hadde tre tanter i Vågan; Marit Schøning, Louise Berg og Julie Johnsen. Marit var gift med handelsmannen Ole Meidal Schøning i Kabelvåg. Louise var gift med handelsmann og væreier Lars Thodal Walnum Berg i Svolvær. Julie var husjomfru hos sin søster Louise. Vi vet ikke om han hadde kontakt med dem.

Annæus søker Stortinget om lån

Tidlig i januar 1898 viste Annæus både hvor kreativ og «frekk» han kunne være. Han sendte en lånesøknad på kr. 15.000 til Stortinget. Pengene skulle brukes til å føre opp hus på Spitsbergen og til å kjøpe fangstredskaper. Han ville bosette seg på Spitsbergen²⁰.

Slik lød brevet til Stortinget (se kopi av originalen på neste side).

Norske storting

Undertegnede født i Norge af norske foreldre og gift med en norsk kvinde, tillader seg at andrage det norske storting om et laan paa 15 000 kr, femten tusen kroner, der agtes anvendt til opførelse af huse og anskaffelse af fangstredskaber for at bosette sig paa Spisbergen.

Det bemerkes at fornøden garanti for at laanet om det tilstaaes anvendes i det ovenfor nevnte øiemed kan om det forlanges stilles.

Hammerfest 5/1 98

Ærbødigst

A. Myklevand

Annæus skrev at han var gift. Det stemte ikke. Søknaden var datert 5. januar, men han giftet seg først i slutten av februar. Ved Stortingets endelige behandlet saken, var han imidlertid gift. Han sendte søknaden fra Hammerfest. Om han virkelig bodde der, er uklart. Stortingets næringskomite fant ingen grunn til å anbefale søknaden²¹. Den innstilte på at: «Det fra A. Myklevand indgivne Andragende indvilges ikke».

Saken ble også behandlet i Stortingssalen²². Saksordføreren fortalte at han selv hadde vært i Hammerfest i lang tid, men allikevel ikke hadde noe kjennskap til Myklevand. I debatten kom det opp et synspunkt om et «mykere» vedtak, at saken skulle sendes til Regjeringen til nærmere overveielse. Både den ansvarlige statsråden, Thilesen, og Emil Stang, som året etter ble Statsminister, engasjerte seg *mot* dette. Og, de fikk sin vilje. Stortinget beslutning ble i tråd med innstillingen, *avslag*. Men, Annæus hadde oppnådd å bli «en sak» på Stortinget.

Nr. 111
 22. 154
 1895
 Marske storsing
 Underquide født i
 Norge af marske far
 eldte og gif med
 en norsk kvinde,
 tillader sig hermed
 erbedigt at ondrage
 det marske storsing
 om et laan paa
 15 000 kr., femten tusend
 kroner. der agtes anvende
 til opførelse af huse,
 og anskaffelse af
 fangstredskaber for
 at besætte sig paa
 Spisbrugen
 Det bemærkes at for-
 siden garanterer for

at laant om det
 beløbs anvendelse i
 det ovenfor nævnte
 i med kan om det
 forlanges stilles.
 A. I. Hammur febr 5/1895
 Arbejdsges
 O. S. Højklavand
 Referent i Stovthinget den 2/2 og da besluttet:
 Tilfælleskomiteen 4/1

Kopi av den håndskrevne lånesøknaden til Stortinget (fra Stortingets arkiv),

Nils. A. Ytreberg skrev i Narviks historie bind 1:

«Myklevands residens lå øverst i husklyngen, og var sete for en høyst mangeartet virksomhet. Her var dansesalong og sjapp, apotek og kuranstalt, brusfabrikk og ikke å forglemme trykkeri med aviskontor. AEM hadde nemlig også litterære ambisjoner. Han redigerte og trykket «Rombaksbottens Avis», som dessverre ikke er å oppdrive i våre dager. Den skal ha vært noe enestående. Likeså utga han en bok «Rombaksbottens Mysterier»».

«Rombaksbottens avis (...) levde og døde med hans virksomhet der, og trykkeriet ble i januar 1902 utbudt til salgs».

Dessverre finnes det i dag ingen konkrete spor etter denne avisa.

Annæus reklamerte med at hans mineralvannsfabrikk hadde de nyeste og mest tidsmessige maskiner til framstilling av mineralvann, nemlig V. Nolls patenterte sylindermaskiner, og at han derfor absolutt leverer det beste og mest holdbare mineralvann.

Billige mineralvandel

Fra *Rombaksbottens mineralvandfabriks* udsalg i Varholms kjælder anbefales:

<i>Bruslimonade</i>	til kr. 0.07 pr. fl. i 50-flaskevis, kr. 0.10 i 12-flaskevis og
„	0.15 i enkeltflaskevis
<i>Selters</i>	„ 0.04 pr. fl. i 50-flaskevis, kr. 0.06 i 12-flaskevis og
„	0.08 i enkeltflaskevis.

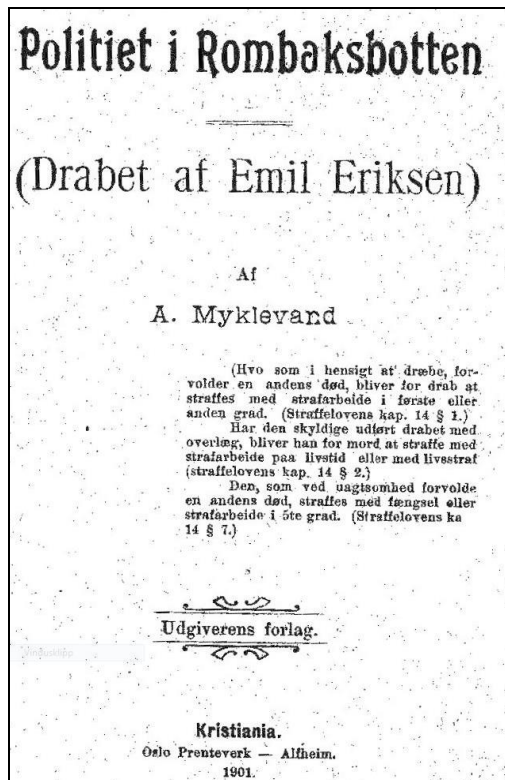
Fabriken er forsynet med de nyeste og tidsmessigste maskiner til fremstilling af mineralske vande, nemlig hr. V. Nolls patenterede Cylindermaskiner og leverer derfor **a b s o l u t** det bedste og holdbareste mineralvand.

I fabrikkens udsalg leveres fra E. C. Dahls bryggeri, Trondhjem, bayerøl og bokøl til fuldtud konkurrerende priser. Desuden **extra godt SLUMPØL** til kr. 0.25 pr. liter. Dette slumpøl er ubestridelig den bedste tørstedrik, og anbefales derfor specielt haandværkere og „afholdsfolk“, der ikke er altfor ræd alkoholen

Slett ikke verst priser! Og, legg merke til anbefalingen til håndverkere og «avholdsfolk» som ikke er alt for redd alkoholen.

Bok om politimannen som drepte en arbeider

I 1901 utga Annæus også en bok – eller rettere sagt – et hefte om et drap som skjedde i Rombaksbotten. Den het «Politiet i Rombaksbotten (Drabet af Emil Eriksen)». Under en batalje kom en politimann, som het Tryggstad, i skade for å drepe en arbeider som het Emil Eriksen²⁵. Noen mente at Annæus forsto å utnytte dette i en svært negativ beskrivelse av politiet i Narvik²⁶. Boka provoserte Tryggstad, og han forsøkte ad juridisk vei å få den inndradd, men lyktes ikke. Selv synes jeg, at den etter omstendighetene er ganske saklig.

Forsiden på boka.

Petra Malmgren Tuft forteller: talte som en prest – skrev som Ibsen

I Trønderavisa for 2.9.1955 refereres det til et intervju i tidsskriftet «Bergverksdrift» (skal nok være «Bergverksnytt»²⁷) med Petra Malmgren Tuft fra Kirkenes, og som da var 82 år. Hun kom til Rombaksbotn i 1899, og var i et års tid i huset til Annæus. Hun beskriver Annæus som en, på mange måter, merkelig mann. Han var skarp som en jurist og klarte seg godt i retten (i striden om utgivelsen av boka om drapet på Emil Eriksen). Hun avslutter intervjuet med å si om Annæus: «anleggsbusen forgudet ham. Han talte som en prest og skrev som Ibsen, pleide de å si om ham».

Kvakksalver og medisinkyndig

Annæus hadde utvilsomt en viss evne til å provosere. Et eksempel er denne annonsen som han rykket inn i flere aviser:

«Sanitetskorporal Myklevand, Rombaksbotten, behandler benbrud, saar og hudsygdomme, samt sygdom i kjønsorganene».

Annonsen førte til et harmdirrende innlegg fra en lege, Nils Astrup, i Tidsskrift for den norske legeförening, 1899²⁸. Under overskriften: **Militært kvakksalveri**, beskyldte Astrup Annæus for å bedrive kvakksalveri. Annæus ble imidlertid ikke tiltalt for denne virksomheten. Man fant at han kun hadde hatt *forberedende kontakter*, men at han *ikke* hadde foretatt ulovlige handlinger.

Dr. Nils Astrup (foto: kopiert fra Festskrift til Narviks 25 årsjubileum)²⁹

Astrup ga seg ikke. I tidsskrift for den norske legeforening 1900³⁰ hadde han et nytt innlegg. Der skrev han at det gledet ham at både legeforeningen og sanitetsgeneralen – med kraft – hadde tatt tak i saken. Men, han skrev også at statsadvokaten burde ha skridt til aksjon tidligere: *«det vil formodentlige enda en gang gaa lang tid, inden specialisten i veneriske sygdomme, hr. sanitetskorporal Myklevand, er uskadeliggjort»*³¹.

Videre skrev han at det da var over ½ år siden han sendte sin første anmeldelse om Myklevand til politiet, men at han fortsatt hadde fritt spillerom.

Som et kuriosum fortalte han så at Annæus – som en takk for anmeldelsen av ham – hadde anmeldt ham (Astrup) for ulovlig brennvinnhandel. Dette fordi Astrup hadde gitt en barberer et glass med 0,1 liter sprit som denne skulle bruke til å lage hårvann. Min kommentar: *Annæus fornektet seg ikke!*

I februar 1901 ble Rombaksbotn rammet av en farlig tyfus-epidemi. Det brøt ut en sykdom som ingen først forsto. Ytreberg forteller: *«Men, Myklevand, som tross sine øvrige meritter hadde utsalg av medikamenter og forsto seg litt på sykdommer, skjønnte snart at det er «nervefeber» som de den gang kalte det. Han fikk budsendt dr. Astrup, som kom og tok affære».*

Det må jo ha vært en aldri så liten triumf for Annæus at han ikke *bare* var kvakksalver, som den samme legen hadde beskyldt ham for å være.

Fengsel på vann og brød - og tap av stillingen som sanitetskorporal

I juni 1901 fikk Annæus en dom i Nordland lagmannsrett på 25 dagers fengsel på vann og brød³². I dommen inngikk flere straffbare forhold, blant dem forbrytelse mot sin stilling som vernepliktig sanitetskorporal.

Han ble fradømt stillingen som sanitetskorporal, men ble samtidig pålagt å gjennomføre den resterende delen av sin pliktige tjeneste som «menig Krigsmand».

I begrunnelsen for fradømmelsen av nevnte stilling, sto det: *«Retten finder at Tiltaltes Forhold i det hele maa betegnes som vidnende om saadan Mangel paa Retskaffenhet og Sædelighet, at hans Stilling som Underbefalingsmand i Hæren bør frakjendes ham i H. t. Strl. Kap. 6 § 23».* I denne dommen vises det for øvrig til 8 tidligere dommer mot ham. Sterk kost for en mann på 26 år!

Øl- og vinlanger – og avholdsfolk

Annæus var, i følge Ytreberg, en av de smarteste øl- og vinlangerne. Et eksempel er en hendelse i forbindelse med at Narvik, 1. januar 1902, ble skilt ut fra Ankenes kommune (herred) og ble egen kommune.

I januar 1902 satt politiet ham under tiltale for å ha åpnet ulovlig øl- og vinsalg i Narvik. Annæus, som allerede hadde en rekke dommer på seg for ulovlig salg av spirituosa, erkjente å ha drevet salget.

Vine, Vine, Vine!

Den bedste og billigste Vin faar man fra idag af i Varholms Kjælder. Specielt fremhæves Vine fra H. Paulsen, Christiania.

Skal man have billige Vine, saa glemmer man ikke Varholms Kjælder, thi der faar man Vin for Kr. 1.00 pr. Helflaske.

Myklevand.

Men Annæus hevdet at ølsalg i alminnelighet var en fri næring, med mindre den av bystyret var gjort til gjenstand for bevilling. Ankenes herredsstyre hadde i oktober 1899 gjort vedtak i den retning: men noe slikt kunne ennå ikke vedtas for den nye byen (Narvik) da forslag om dette måtte innleveres året før. Myklevand fikk medhold i dette av meddomsretten.

Etter at meddomsretten hadde frikjent Myklevand, kom det straks flere øl- og vinutsalg, så forholdene ble helt kaotiske.

Saken ble anket til Høyesterett. Dens dom falt 2.5.1902³³, og også den ga Annæus medhold.

Høyesterett kom til at vedtaket til kommunestyret i Ankenes kommune *ikke* gjaldt i den nye byen (kjøpstaden) Narvik. Da dommen ble kjent, sammenkalte avholdsfolket, med støtte av alle byens foreninger, et masse møte på Narviks torg. Møtet krevde, praktisk talt enstemmig, en særlov som ga bystyret fullmakt til å fatte de nødvendige vedtak.

Trolig var opinionen viktig for å tvinge fram en særlov for Narvik. Avholdsfolket hadde blitt en maktfaktor på stedet. Det kan også sies, med en viss rett, at Annæus, gjennom sine «smarte trekk», «hjalp» avholdsfolket med å få vedtatt reguleringer av alkoholomsetningen. Saken er bredt omtalt i en innstilling til Odelstinget fra 1902.³⁴

Det tok ikke lang tid før kommunens hjemmel var i orden. Etter det kunne bystyret, 29. mai 1902, vedta at småsalg av øl, vin, mjød og cider skulle være undergitt bevilling. Saken var dermed i orden i god tid før åpningen av den nye jernbanen mellom Norge og Sverige i 1903.

Etter at bystyret fattet sitt vedtak, prøvde Annæus seg på enda et smart arrangement³⁵. Han organiserte ølsalget i to ledd. I Narvik hadde han kontakten med kundene. Her tok han mot bestillinger og betaling. I Rombaksbotn kunne han selge øl og der hadde han sitt øllager. Der ble ølet også tappet på flasker. Etter å ha mottatt bestilling av øl og betaling for øl i Narvik, ga han telefonisk beskjed til sin assistent i Rombaksbotn om utlevering av øl til den enkelte kunde. Denne virksomheten var begrenset til perioden 2. – 6. juni 1902, og ble så stoppet av myndighetene. Annæus bestred stansingen, og også denne saken gikk helt til Høyesterett. Denne gangen fikk Annæus *ikke* medhold i retten. Den slo fast at det egentlige salgsstedet var Narvik, og at arrangementet var laget for å omgå loven. Annæus fikk en bot på kr. 400 og konfiskasjon av en varebeholdning på 32 flasker Bayerøl og 83 flasker Bokkøl + saksomkostninger på kr. 60. Høyesterett la også vekt på at Annæus, flere ganger tidligere, var dømt for ulovlig omsetning av alkohol.

Ballade i Myklevands kjeller – advarsel i ærbødighet

Underveis til regulering av alkoholomsetningen ble Annæus involvert i en dramatisk episode.

Ytreberg forteller at natten til 17.mai 1902 var det en større ballade i kjelleren til Annæus. En kjører trengte seg inn for å treffe en kamerat. Annæus' svoger, Jentoft Enoksen³⁶, skjøt et skremmeskudd uten å treffe. Etterpå grep Annæus en stein, slo til mannen og kastet ham ut.

Ofoten Dagblad³⁷ hadde en noe mer dramatisk vri på beskrivelsen. Den fortalte at en mann fra Tromsø hadde blitt slått fordervet i Myklevands ølkjeller, De som hadde forøvet ugjerningen var Myklevand selv, hans svoger samt en øltapper. De hadde skutt mannen med revolver og slått ham i hodet med en stein. Avisen skrev videre: «*Forbitrelsen blant byens arbeiderforening er derfor sterk mot Myklevand, og det er at befrygte at der før eller senere blir utøvet lynsj-justits paa ham*».

Annæus tok nok dette varselet som en trussel, og rykket derfor inn en bekjentgjørelse i Narvik Tidende. I den truet han med å jage en revolverkule gjennom hjertet eller hjernen på en mulig angriper, men undertegnet med *ærbødigst!*

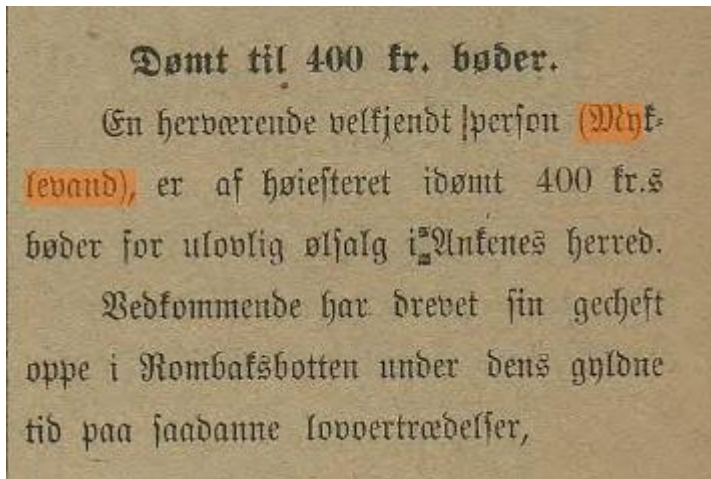
Bekjentgjørelse

Bragt i erfaring, at den af «Ofotens Dagblad» paapegede lynsjningsjustis har fundet gehør hos endel af stedets pøbel, bekjentgjøres herved at jeg har forskaffet et tilstrækkelig antal skydevaaben og amution, og at jeg med hjemmel i straffelovens kap. 7 paragrafene 6 og 7, agter at forsvare mig med ovennævnte vaaben. Enhver deltagende i eventuelt overfald faar derfor være forberedt paa at blive jaget en revolverkule gennem hjertet elle hjærnen.

Ærbødigst **A. Myklevand**

Ironisk nok, sto kommunens bekjentgjøring av sitt vedtak den 29. mai om å kreve bevilling for småsalg av alkohol, rett under Annæus sin bekjentgjørelse.

Da jernbanen var ferdig (1902/03), forsvant anleggsarbeiderne til nye prosjekter, og det var ikke lenger grunnlag for Annæus sine aktiviteter i Rombaksbotn. Han forflyttet seg så et stykke sørover, til Mo i Rana og til et nytt anleggsområde.

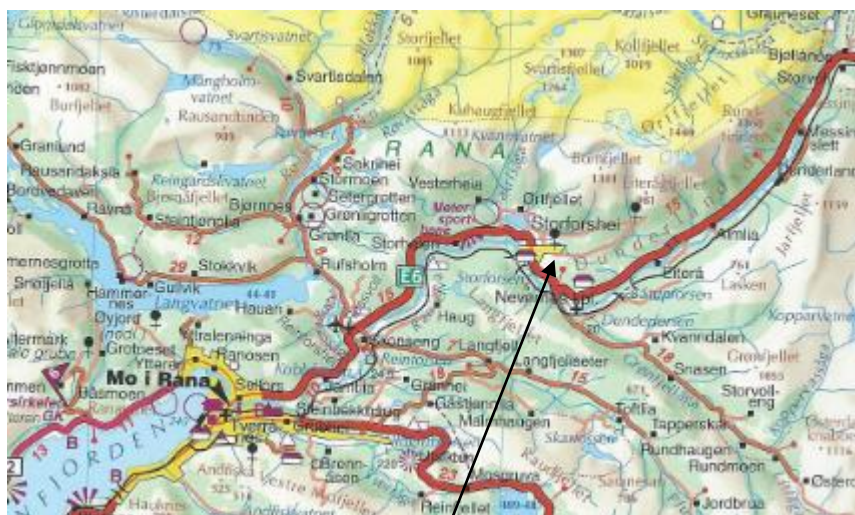

Notis i Dunderlandsdølen om foran nevnte Høyesterettsdom

I Dunderlandsdalen

Avisutgiver og brusfabrikkant

Noe seinere flyttet Annæus til Dunderlandsdalen i Mo i Rana. Der var det et stort anleggsarbeid i gang. Der ble han både redaktør og mineralvannfabrikant og – til en viss grad – streikeagitator. Dessuten var han nok også ulovlig forhandler av sterke drikker.

Mo i Rana og Dunderlandsdalen

Annæus startet avisa **Ranværingen** i 1903. Den ble produsert i Kristine Marie og Peder Wilhelm Bogens trykkeri. Allerede i 1904 ble Ranværingen overtatt av ekteparet Bogen og Kristine Marie ble dens redaktør. Den ble da gjort om til Venstre-avis. Etter mannens død i 1909 overtok nye eiere trykkeriet, og bladet og redaksjonen ble lagt om i mer konservativ retning. Avis fikk da navnet «Helgeland».³⁸ I en notis i Nordlands Avis 9.3.1962, om hva som skjedde for 50 år siden, fortelles det at i følge «Dunderlandsdølen» hadde Myklevand den ære å være grunnlegger av bladet «Helgeland». Min kommentar: det er vel å tøyse strikken vel langt?

Johannes Hestman skrev 29.9.1953 en notis i Nordlands Avis, der det bl.a. står at Myklevand, i 1903 ga ut «Tiendebytte-Tidningen». Den var trykt på Hemnesberget – og kalte seg «radikalt organ for storvask» Utkom i dag for første og siste gang». Tiendebytte var egentlig et årlig marked der produsenter med ymse slags produkter, kunne selge sine varer. Det tyder på at denne avisa var laget for dette årets marked.

Annæus startet og drev **Dunderlandsdalens Mineralvandfabrik** på Selfors. Hilde Gunn Slottemo³⁹ forteller at han her var en kjent forhandler (bl.a. brennevinsforhandler) blant slusken (anleggsarbeiderne). Dette var selvfølgelig ulovlig virksomhet som ble fulgt av politiet. Ble man tatt, kunne man få mulkt for det⁴⁰. Han ble tatt mer enn en gang.

Bildet er kopiert fra nettstedet «Det var en gang...». ⁴¹

I bakgrunnen av bildet ovenfor ser vi et lite hus (se pila). Der drev Annæus sin mineralvannsfabrikk. Stedet er Selfors i Mo i Rana.

Streiken ved Dunderlandsanlegget

I 1903 brøt det ut en stor streik ved *Dunderlandsanlegget*. Den er omfattende beskrevet av Lorents Berre (opprinnelig fra Grong) i heftet «Streiken ved Dunderlandsanlegget i juni 1903». Selv om Annæus ikke arbeidet ved anlegget, og heller ikke var berørt av streiken, kom han til å spille en rolle i den. Hvilken rolle han spilte ble et svært omstridt spørsmål: hadde han kun bidratt til det hele med å hjelpe til ved å lede et møte blant de streikende – eller hadde han vært en aktiv pådriver og en faktisk ledende person i den?

Streiken startet 24. juni. Både ledelsen av anlegget, politiet og fogden forsøkte å gripe inn i streiken. Arbeiderne samlet seg da ved ei brakke. Her ga Annæus – etter oppfordring – «*en del veiledende opplysninger*» før de streikende marsjerte videre.

28. juni ble det holdt et møte av de streikende. Deres forhandlingsdelegasjon (streikelederne) var imidlertid arrestert, og derfor ble Annæus bedt om å lede møtet. Etter at han var valgt holdt han så en manende tale til de streikende og markerte tydelig støtte til de streikende.

Hilde Gunn Slottemo⁴² forteller dette om talen:

«I malende ordelag kritiserte han streikebrytere og snakket om nederlag som "ikke skyldes fiendens overlegenhet, men foræderi fra deres egne folk". I tillegg kom han med skarp kritikk av fogdens fengsling av streikekomiteen og av tilkallinga av de militære styrkene. Også brakkeleia, som i stor grad var utgangspunktet for streiken, var Annæus Myklevand inne på i sin tale. Det som av arbeidsgiveren SCC (Standard Construction Corp. Ltd.) ble framstilt som obligatorisk husleie, ble av ham omfortolket til entreprenørfirmaets underslag av arbeidernes penger».

Berre forteller at virksomheten (bedriften) og dens ledelse rettet sterkt skyts mot Annæus. Her er noen eksempler(fra Berre) som belyser dette. Alle sitatene er av utsagn fra den ansvarlige ledelsen ved anlegget:

«Massen var blevet opfordret av sine ledere, deraf den mangfoldige gange straffede brændvinshandler og kvaksalver Myklevand»⁴³

«...at den bekjendte Myklevand var den, som egentlig sto i spidsen»⁴⁴

«...under anførsel av den den berygtede Myklevand»⁴⁵

I sine egne betraktninger om streiken skriver Berre bl.a. at det her har vært gjort forsøk på å få det til at utenforstående, og i særlig grad Annæus, skulle ha spilt en rolle i streiken. Men, Berre hevder at faktum er at Annæus, i begynnelsen, ikke hadde noe med saken å gjøre. Det var det forhold at forhandlingsdelegasjonen var arrestert, som førte til at Annæus ble bedt om å lede foran nevnte møte.

Etter 12 timers fengsling ble forhandlerne løslatt, men ingenting var så langt oppnådd.

Berre skriver:

«Den (forhandlingskomiteen) var blevet hindret fra at deltage i massemødet, og da man saaledes ingen leder havde, fik man Myklevand til at sige nogle ord, og straks lød det utover landet: Se hvilket menneske, som er i spidsen for arbejderne og leder deres bevægelse! Bør sympatien være på saadanne arbejderes side»⁴⁶

«Her havde man en modstander (Annæus), som ikke var ræd for at lede massen og tillige i diplomatiske kunster kunne likestilles med herrene»⁴⁷.

«Dette saa betenkelig ud. Man holdt paa at spille kortene over i en farlig modstanders hænder. Nu blev man forhandlingsvenlige. Nu var den gamle komite god nok; men Myklevand og de sidstvage mænd var opviglere, som man ingenting ville ha med at gjøre»⁴⁸».

Og Berre føyer til:

«Her solgtes ikke vin under streiken. Folk var ædruelige, og i den tilstand er man i almindelighet ikke brutal»

Thor Helge Eidsaune skrev i en artikkel i Årbok for Rana historielag i 2003⁴⁹ om Annæus. I den skriver han: *«Myklevand som hadde et frynset rulleblad fra Ofofbanen, var kjent som en glimrende taler og hadde evnen til å lede store forsamlinger».*

I et eget avsnitt (s. 204) har Eidsaune en bredere omtale av Annæus sin rolle i streiken. Jeg gjengir det meste av den⁵⁰:

«Et poeng ingen har heftet seg ved er at oppsvinget aksjonen fikk etter streikemøtet på søndag, bør betraktes som en stemningsbølge knyttet til Myklevands begavelse som streike- og folkeleder. Les for eksempel hans taler, gjengitt hos Berre, og legg merke til hvordan Berre, som absolutt ikke var noen tilhenger av ham, beskriver mannen. Myklevand hadde i utgangspunktet ingen befatning med aksjonen, men havnet i ledelsen som en konsekvens av myndighetenes arrestasjoner av den første streikeledelsen. Han, brennvinsgauken, lurendreieren og anarkisten, ble så å si dyttet fram i posisjon av begivenhetenes gang. Og, skriver Berre, «nu stod man ganske vist noget frygtsom. Her hadde man en motstander (Myklevand), som ikke var ræd for at lede massen og tillige i diplomatiske kunste kunne sidestilles med herrerne». Det var takket være Myklevands opptreden på søndagens møte at streiken ble opprettholdt, og det var hans fortjeneste at komiteen klarte å samle støtte i dalen. Den entusiasmen som Myklevand initierte, var imidlertid ikke i samsvar med de dypere realitetene som viste at de streikende var på vikende front, og at det bare var et tidsspørsmål før det hele raknet.....».

Bestyreren av Helgelandsmuseum avd. Rana, Tormod Steen skrev dette til meg i en epost:

Uten tvil var Annæus Myklevand en kontroversiell person som gjorde seg bemerket både i Rombakksbotn, der han starter Rombakksbottens Avis, og i Rana. Han var åpenbart en belest og bereist kar. Etter noen uheldige forretninger på kanten av straffeloven forsvant etter kort tid Myklevand fra Rana.

Annæus bekjenner

Som redaktør slo sikkert Myklevand hardt – og han ble selv slått. Feig var han tydeligvis ikke, noe denne notisen i Stavanger Aftenblad 13.11.1903 gir et godt eksempel på.

«Sætter sin ære i sin skjændsel.

Under Polarcirkelen, hvor der findes et utal af røverblade med den opgave at «forbedre» folkets kaar, er der i Hemnes nylig dukket op et nyt saadant, som redigeres av en A. Myklevand. I en polemik med en konkurrerende avis skriver Myklevand om sig selv følgende: «Slutlig vil jeg for at give Dem stof i Deres avis meddele, at jeg foruden den av Dem nævnte høiesterrettsdom af 400 kr.s bøder for ulovligt ølsalg, ogsaa ved Nordlands lagmannsrets dom er idømt 25 dagers vand og brød for ulovligt brændevinssalg, afsettelse som sanitetskorporal for ulovlig vinsalg og 50 kr.s bøder for overtrædelse av handelslovgivningen. Desuden er jeg af fogden i Namdalen dikteret 8 bøder for ulovlig brændevinshandel og 2 bøder for vinsalg, samt av Bardo kredskompani dikteret 1 dags arrest for militær disiplinær forseelse».

**Myklevand er
blit general!**
Specialtelegram
til
„Nauma.“
fra
Mo i Ranan.
Krigerst. Situation.

Nanens Kreds-kompani beleirer Kir-
fegaarden og stenger af Tilførsel. „Gene-
ral“ **Myklevand** med „Insurgentarne“ er
idag ventende nedover. Stedets frijor blandt
de fannede.

Myklevand som General.

Flere har spurgt os om, hvad dette Tele-
gram til »Nauma«, som var gjengivet her i Bla-
det for en Tid siden skulde betyde. Alle, som
fulgte med i denne Streikehistorie vil jo kunne
skjønne, at Telegrammet var bare Harcellas til
Myndighederne i Anledning denne Militærforan-
staltning ligeoverfor de streikende. Naar det af
de militærvenlige blev fremholdt, at enkelte var
»Høvdinger« og »Generaler«, saa maatte de vel
ogsaa have Tilhængere eller en Krigsarme at le-
de, og saadanne betegnes i Almindelighed for
»Insurgenter.«

Et par oppslag om Annæus fra sommeren 1903 (Dunderlandsdølen)

Leit at høre.

Naar vi ved visse leiligheter
nævner **Myklevand** i forbindelse med
„Ranv.“, blir altid det selvsamme
blad opbragt og falder ut av kon-
septerne. Saaledes tar bladet i sit
sidste nr. ivei med, at „Dølen“ er
startet av Knudsen og kan i reali-
teten komme ut paa et.

Til dette skal vi faa gjøre den
bemærkning, at vi sætter **Myklevand**
adskilligt høiere i journalistisk hen-
sæende, end alle aandsfrænder, med-
hjælpere og hele det nuværende
„journalistiske“ Kor i „Ranværingen“.

Et godt raad til „Ranv.“

For at „Ranv.“ nu om dagene
kan yderligere faa forøke sit smuds-
skribentpersonale og skaffe litt av-
veksling i stoffet, bør bladet søke
tugthusdirektøren om en ukentlig
korrespondance fra sin forhv. gode
ven **Myklevand**.

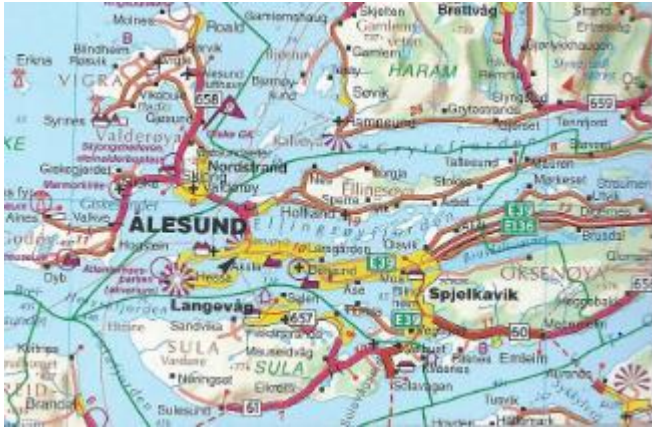
Om han ikke i dumhet og ond-
skap formaar at hamle op med bla-
dets tidligere leiesvende paa jour-
nalistikens omraade, saa kan det
jo, som allerede sagt, bli litt av-
veksling.

Ytterligere to oppslag fra Dunderlandsdølen 18.10.1907 (t.v.) og 3.2.1909 (t.h.)

Til Ålesund etter den store bybrannen

Etter bybrannen

I 1904 slo storbrann til i Ålesund. Den er bredt omtalt mange steder, også på nettstedet <http://bybrann.no>. Dit dro så Annæus.

Ålesund i Møre og Romsdal

Som en kuriositet nevner jeg at min bestefar, anleggsarbeideren Hans Leveraas, som var gift med søsteren til Annæus, også var i Ålesund etter brannen. Om de da kjente hverandre og om de møttes der, vet vi ikke.

Etter brannen strømmet det inn med gaver både i den ene og andre form fra mennesker som ville hjelpe de rammede. Noen mente imidlertid at den alminnelige mann (og kvinne) ikke så noe annet til disse gavene enn noen elendige filler til å dekke sitt jordiske støv med, og at mange ikke fikk noe i det hele tatt. Dette skapte en voksende misnøye.

Den direkte bakgrunn i dette tilfellet var den kommunale bekledningskomiteens vedtak om foreløpig å utelukkende dele ut brukte klær. Denne misnøyen gikk på tvers av tradisjonelle politiske og sosiale skiller. Likevel klarte ingen av byens aviser - heller ikke den ferskeste, arbeiderorganet «Nybrott»- å fange opp all misnøyen blant de brannlidte⁵¹.

Rodhuggeren

I Ålesund startet Annæus så en avis som han kalte *Rodhuggeren*, med undertittelen, *Organ for de virkelig brandlidte i Aalesund*. Det første nummeret kom 16.12.1904. Den var på 8 A-4-sider. I en form for programerklæring skrev Annæus i det første nummeret:

«Vor opgave vil blive at rodhugge mest muligt af den raadenhed og uretfærdighed som hersker i Aalesund. Specielt vil vi arbeide for at det overgreb som af den departementale komite er gjort paa de brandlidtes midler må blive fuldt ut opklaret og afskaffet enten ved domstolens hjælp eller ved hjælp af den høieste domsinstans i verden – «den offentlige mening». Rodhuggeren vil uten omsvøp anklage den departementale komite, som skulle forestå utdelinga av de inkomne gavene, for å ha handlet i strid med straffelovens kapitel 19 paragraf 1: «Hvo som borttager gjenstand,

der helt eller delvis tilhører en anden, uden samtykke, for ved dens tilegnelse at forskafe sig eller andre en uberettiget vinding, straffes for simpelt tyveri med fængsel eller strafarbeide i 5te grad». Sammen med anklagen til statsadvokaten oversendes første nummer av Rodhuggeren».⁵²

Den nye avisa ble omtalt i Nordlands Avis 29.12.1904, på denne måten:

«Hr. A. Myklevand har startet et nyt organ i Aalesund, bærer den temmelig lovende tittel «Rodhuggeren» Bladets oppgave er, som det heder, at «rodhugge al den raaddenskap og uretfærdighet, som hersker i Aalesund». Det først utkomne nummer af «Rodhuggeren», der udkom 16de ds, indeholder iflg. «Kristiansundsposten» foruden en liden jomfrutale i spidsen af bladet, hvori redegjøres for bladets program, et angrep paa uddelingskomiteen i Aalesund, et ditto paa Aalesunds politi baade før og nu og en artikel om forskjellige skandaløse forhold ved bodegaerne (?) i samme by. I det hele taget lader det nye blad til at skulle være viet skandalen. Det opfordres derfor ogsaa i et iøyenfaldende avertissement publikum til at «indsende til red. alle mulige oplysninger om misligheder fra uddelingskommiteens side» osv. Den celebre redaktør, Hr. A. Myklevand erklærer som «forsvarer af alle forurettedes sag» at ville «ved en radikal skrivemåde fremtvinge en injurieprocess, der vil blive verdens største til dato, idet samtlige brandlidte, ca. 12,000, vil blive ført som vidner».(!)

Igjen slo Annæus hardt til. Og, igjen viste han sin evne til å provosere. I en artikkel gikk han til et hardt angrep på en navngitt person. Den angrepne ga et kraftig svar. Men, vedkommende nøyde seg ikke med *ord*. Han stakk Annæus med kniv! Annæus ble så alvorlig skadet at han måtte legges inn på sykehus, og det var fare for hans liv.⁵³

Rodhuggeren fikk ikke noe lang levetid. Kun ett eksemplar eksister. Avisa kom ut med minst 4 nummer i 1905. Nr. 4, som utkom 8.april 1905- fortalte at den kom ut en gang i uka, at den ble redigert og gitt ut av A. Myklevand, samt at «Gjærdes Bok- og Rotetrykkeri» i Volda stod for trykkingen. Opplaget var hele 2.000 eksemplar.

Johannes Hestman skrev 6.7.1955 i Nordlands Avis: «Myklevand, sårlege, sildehandler, redaktør «Rombakbotns Avis», «Ranværingen» og sist «Rodhuggeren» hadde intet tak i befolkningen eller noen tilknytning til forretnings- og arbeidslivet».

Rodhuggeren.

(eller afsløringen af de mænd som stjal de brandlidtes midler).

No. 1.

Fredag den 16de december

1904.

Til vore læsere!

Naar vi idag begynder udgivelsen af „Rodhuggeren“, saa er det ikke fordi vi finder at Aalesund for tiden lider nød paa aviser. — Nei langt fra, vi tror snarere at her er en overflødhed af saadanne fin-fine moralblade som grove skandalaviser. Eiheller er det fordi at noget politisk parti mangler organ — idet byens aviser skiftesvis forsvare snart det ene snart det andet parti. Ei heller har vi ved udgivelsen af Rodhuggeren gjort regning paa at tjene nogen formue, da vi vel er vidende om at den ikke vil vinde bifald hos den samfundsklasse, der har midler til at støtte et blad, og til hvem byens aviser daglig beiler.

Men udgivelsen af dette blad sker fordi vi ved at nærmest pengene er pressen i det 20de aarhundrede den største verdensmagt ved hvis hjælp man kan udrette store ting baade ondt og godt. —

Ondt naar pressens magt ikke bruges i det godes tjeneste og dobbelt ondt naar den bruges som uretfærdighedens haandlang, — men godt naar den har til opgave at rodhugge alt som er slet, lavt og uretfærdigt. Og fordi vi har fundet at samtlige aviser i Aalesund nu mere end sædvanlig har danset om guldkalven og modarbejdet det som er sandt og ret eller ogsaa har undladt at stille sin magt til tjeneste der, hvor

man i retfærdighedens og sandhedens interesse havde pligt til at skride ind. —

Vor opgave vil blive at rodhugge mest muligt af den raaddenhed og uretfærdighed, som hersker i Aalesund. Specielt vil vi arbeide for at det overgreb som af den departementale komite er gjort paa de brandlidtes midler maa blive fuldt ud opklaret og afstraffet enten ved domstolens hjælp eller ved hjælp af den høieste domsinstans i verden — „den offentlige mening“.

Dermed være da Rodhuggeren paa det bedste anbefalet. —

Tyveri af brandlidtes midler.

Hvem ved ikke at da budskabet om Aalesunds brand kom aabnede godhjertede mennesker over hele verden med den mægtige keiser — — Wilhelm af Tyskland i spidsen sine portemanier og forraadskammere for hurtigst mulig at afhjælpe den nød som var opstaaet blandt de fattige indvaanere af den brændte by — —. Og hvem ved ikke at der ved trivillige gaver indkom millioner værdier i kontanter, mad og klæder.

Jo det ved alle, samt at der blev nedsat en departemental komite til at forestaa uddelingen af disse gaver. Men hvorledes denne komite har løst sin opgave ved ikke alle; men vi skal gjøre vort bedste for at gjøre det bekendt.

Dette er en kopi av førstesiden på det første nummeret av Rodhuggeren. Kopien er mottatt fra Ålesunds museum. Bildet er tidligere brukt i ei bok om bybrannen. Dette er nok en kopi av en side i denne boka.

Til Folldal

Annæus oppholdt seg en tid i Folldal, som ligger mellom Hjerkinng og Alvdal. Der var gruvedriften i ferd med å komme i gang igjen etter lengre stillstand.

Vi vet imidlertid ikke når Annæus, mer presist, oppholdt seg der. Min fars søster, Solveig Nystuen, har fortalt sin datter (mitt søskenbarn), Halldis Martinsen at Annæus allerede befant seg i Folldal da våre besteforeldre kom dit. Vår bestefar, Hans M. Leveraas kom første gang til Folldal i 1907. Vår bestemor, Sofie Leveraas, som var søster til Annæus, ankom noe seinere. I Folldal møttes de to søsknene uten å vite noe om det på forhånd. Det var mange år siden de sist hadde sett hverandre.

Ved oppstarten av gruvedriften fikk Folldal en tilstrømning av gruve- og anleggsfolk. Annæus søkte jo flere ganger slike steder, bl.a. med sine telt som han drev handel fra.

Trolig drev han, eller engasjerte han seg også i produksjon og salg av brus. Også dette en type virksomhet han hadde drevet før. Brusfabrikken het Record, og lå ikke langt fra Folldal kirke.

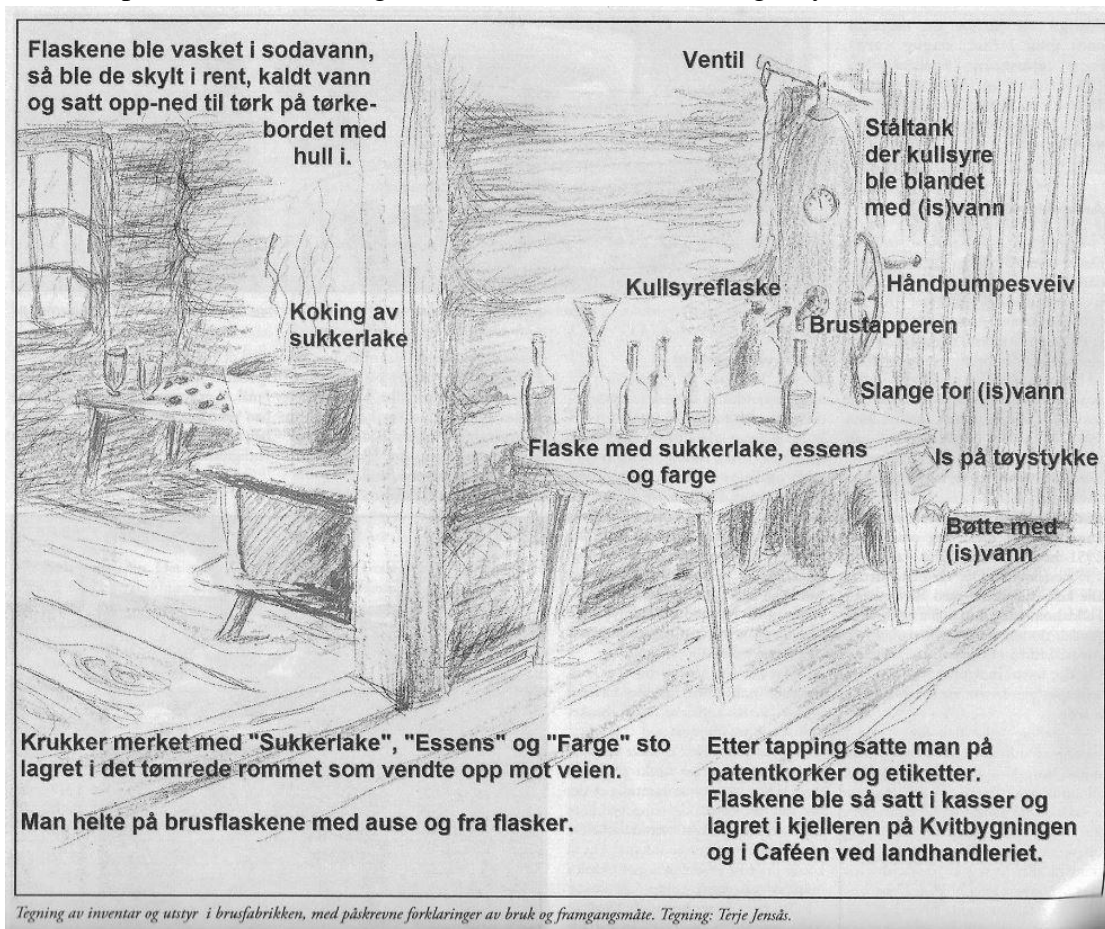

Record brusfabrikk holdt til i det lille huset til høyre på bildet, like ved siden av en landhandel. Bildene av Record og etiketter er mottatt fra Kristine P. Tallerås i Folldal.

Eksempler på etiketter.

I Folldal produserte han trolig flere sorter mineralvann – og til ymse bruksmåter.

Arild Alander i Folldal publiserte i 2013en artikkel om brusfabrikken i Folldal. Terje Jensås har, i den samme artikkelen presentert denne tegningen av produksjonsprosessen. Tegningen er gjengitt med tillatelse fra Jensås⁵⁴

Opplysningene om Annæus i Folldal er svært usikre, både m.h.t. tidspunkt og aktiviteter.

Til Oslo (Kristiania)

Etter tiden i ved de store anleggene flyttet Annæus til hovedstaden, Oslo, som dengang het Kristiania.

I en artikkel i Tidsskrift for legeföreningen i 1908, sto det at han i 1907 hadde forflyttet sin virksomhet til Grønland 12 B I, Kristiania,

Et av de første sporene etter ham der, er denne annonsen fra Asker og Bærums Budstikke, 27.4.1907:

Om denne annonsen kun har med kommisjonærenes økonomi å gjøre eller om Annæus var opptatt av tungetaleri som sådan, vet vi ikke.

Påstander om kvakksalveri

Den foran nevnte artikkelen i Tidsskrift for legeföreningen hadde tittelen:

Kvakksalveri og arkana uvæsen. Litt om en kvakksalvers livsløp. Hr. Annæus Myklevand – kvakksalver, ølgauk og storbedrager.

I artikkelen, som ikke er signert, står det bl.a. at Annæus, i avisa *Haalogaland* hadde rykket inn følgende annonse:

Lette barnefødsler! Sunde, friske børn

Begge disse to uvurderlige store goder kan sikkert oppnaaes ved straks at tilskrive «Den nye lægevidenskabelige hydropatiske sygebehandling», Grønland 12 B 1, Kristiania.

Obs! I n g e n h u m b u g!

Artikkelen nøyer seg imidlertid ikke med denne saken. Den forteller også om en sak der Annæus ble dømt for svindel, den såkalte premieobligasjonssaken.

Saken om Norsk premieobligasjonskontor

Foran nevnte artikkel forteller at Annæus, sammen med to andre, startet *Norsk Premieobligasjonskontor*, og at denne forretningen drev åpenbar svindel.

Sigfrid Gartland i Grong har fortalt⁵⁵: «Ein morbror av meg (Jakob) som gjekk på skole i Oslo, han hadde treft han (Annæus) ein gong. Da sat han på eit kontor, og da sa'n te, n Jakob: «*at det var nok ikke sunget ved hans vugge at han skulle bli sittende her og telle penger*»». Kanskje var det i sammenheng med denne saken at dette skjedde.

Det ble iverksatt etterforskning mot Annæus og en av hans kompanjonger. Dette ledet til at begge ble anholdt, framstilt i forhørsretten med begjæring om fengslingskjennelse. Det ble gjennomført ransaking i deres forretningslokale i Kongens gate 33 i Oslo. Forretningens bøker, regnskapsbilag, forretningskorrespondanse ble beslaglagt av politiet, En agent som sto i forretningens tjeneste, avga fullstendig forklaring om forretningens svindel med å selge i tusenvis av medlemsdokumenter i premieobligasjoner uten at man eide kapital som sto i forhold til omfanget av salget⁵⁶.

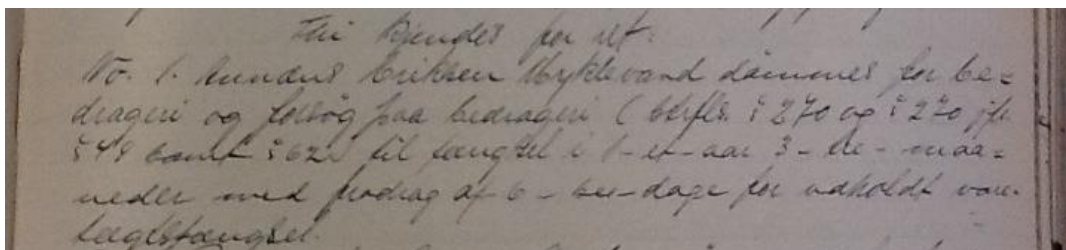
Annæus og de to andre var arrestert i 6 dager i forbindelse med den rettslige etterforskningen.

Etter at etterforskningen i saken var avsluttet, ble de tiltalte løslatt med meldeplikt. Annæus overholdt ikke meldeplikten. Han dro til Gøteborg, og forsøkte seg der på nye lurerier. Da dette mislyktes, tok han veien tilbake til Norge.

I Sarpsborg ble han anholdt og arrestert på nytt. Der hadde han innlosjert seg som omreisende foredragsholder, Arvid Rødseth⁵⁷, og hadde farget både håret og skjegget så det var helt svart – og hadde også forandret på fasongen på skjegget⁵⁸.

Tiltalen mot de tre gjaldt *bedrageri, forsøk på bedrageri og lykkespill*. Etter påtalemyndighetens vurdering hadde de tiltalte gjort seg skyldig i tiltalen på alle tre punkter. *Bedrageriene* besto i salg av nærmest verdiløse premieobligasjoner. *Forsøkene på bedrageri* var at de, gjennom brev til kunder, hadde oppfordret dem om å sende bidrag til et kontor i Gøteborg (Nordiska obligationsaffæren).

Dommen i Lagmannsretten falt i Oslo (Kristiania) 14.4.1908⁵⁹. Annæus ble dømt for bedrageri og forsøk på bedrageri, til fengsel i 15 måneder, med fradrag av 6 dager for utholdt varetekt.

Retten kom til at Myklevand var hovedmannen. Hans kompanjonger (Ragnvald Sverre Stenberg og Odin Herman Siem) slapp med henholdsvis 9 og 6 måneder. I premissene for dommen, sier retten at de tiltalte hadde drevet en plattenslager- og svindelvirksomhet i stor stil, og som var drevet rundt omkring i landet ved tallrike agenter. Hele affæren har vært meget omhyggelig gjennomarbeidet og var vel planlagt.

Alle tre ble imidlertid frifunnet for tiltalen om lykkespill. Retten fant at den måtte avsi frifinnelsesdom i henhold til straffelovens bestemmelse om rettsvillfarelse. Det viste seg nemlig at samme trafikk, i stor stil, også var drevet av andre, og at den endog hadde myndighetenes velsignelse.

Aftenposten skrev samme ettermiddag at ingen av de tre domfelte, som alle har vært straffet tidligere, vedtok dommen⁶⁰. Høyesterett opplyser imidlertid at dommen ikke ble anket dit⁶¹.

Dommen inneholder for øvrig en liste over 9 tidligere dommer mot Annæus, og forteller også at han flere ganger har vedtatt bot for ulovlig brennevinsalg.

Kopi av bilde i politiets album over arresterte ved Kristiania botsfengsel 1908.

Annæus ble satt inn på Botsfengselet i Oslo, 28.4.1908. Han slapp ut på prøve 21.2.1909, og sto da til rest med 150 dagers fengsel. På fangekortet står det at hans oppførsel var god. Han hadde jobbet som poseklistrer og hadde til gode kr. 8.98 da han slapp ut. Hans adresse var Brugata 7 i Oslo, men hjemstavn var oppgitt til å være Ålesund. Det sto også at han fortsatt var gift. Det stemte imidlertid ikke.

Foredrag om lotterispill i Norge

Annæus satset tydeligvis offensivt etter fengslingen. 10.3.1909 kunne avisa Ranens Tidende fortelle at «Myklevand, den kjente præmieobligasjons-

agent, hadde forleden tillyst foredrag i arbeiderforeningens store sal i Kristiania. Emnet var „lotterispil i Norge“. Til massemøtet, hvortil spesielt var indbudt „den kgl. norske regjering, stortingets medlemmer, riksadvokaten, Oslo statsadvokater samt Kristiania politimester og aktieselskapet obligationsbankens direktion“, hadde der indfundet sig 23 tilhørere, hvem foredragsholderen underholdt med en harmfyldt skildring av al den svindel og de mange ulovligheter, som efter hans mening obligationsbanken hadde gjort sig skyldig i ca. 35 millioner vilde efter hans paastand herved gaa tapt for staten. Foredraget blev paahørt med ro og opmerksomhet, fortæller et Kristianiablad.

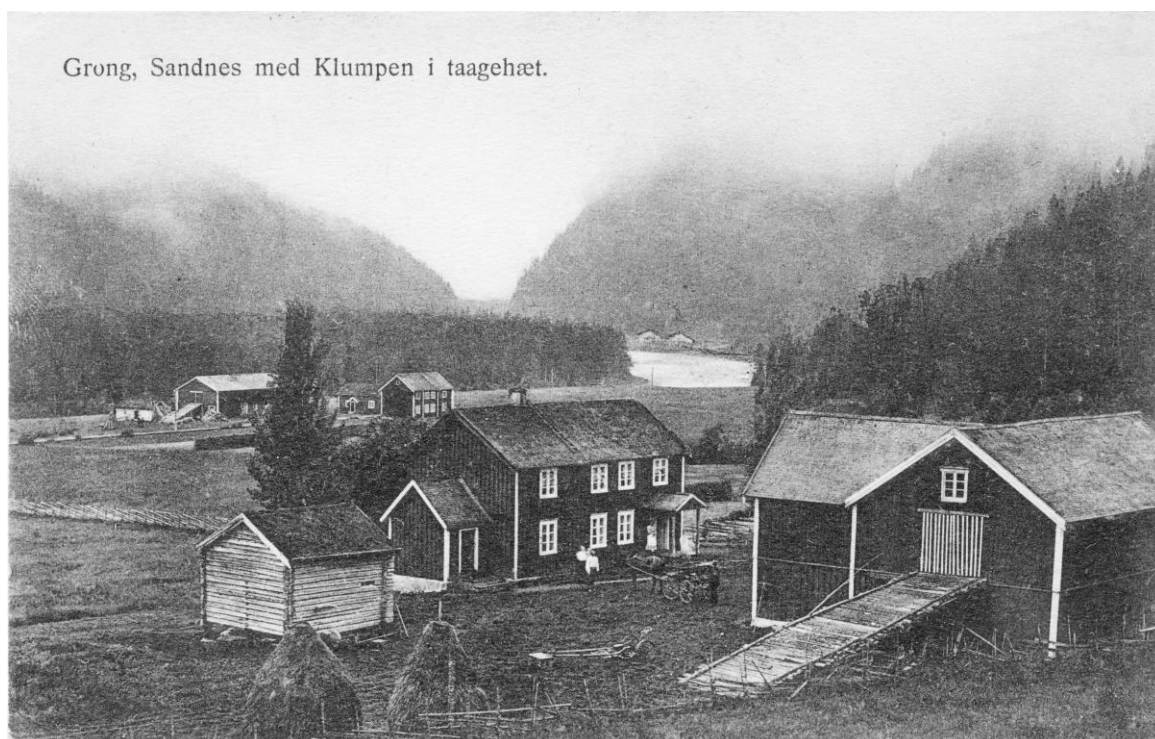
Det er ikke helt enkelt å forstå hva Annæus ville med dette arrangementet, men beskjeden var han jo ikke, det forteller lista over innbudte mye om.

I Trøndelag

Ved **folketellingen 1910** var Annæus registrert på Oppdal. Han var oppført som fotograf. Han losjerte på Ny Aune hos familien Erik A. Aune. Aune selv var oppført som stasjonsholder, poståpner og gårdbruker. Her losjerte også fotograf Hagstrøm fra Kristiania og tre artister, to fra Kristiania og en svensk. Kanskje var de 5 losjerende sammen på en eller annen form for turne.

Fotograf

Det sies at Annæus, som fotograf, spesielt jobbet med å lage og selge postkort. Han skal ha spesialisert seg på prospektkort. Jeg har kun fått tak i 2 eksempler.

Bilde av gården Sandnes i Grong.

Mottatt fra mine slektninger Oddbjørn og Helga Lunde i Grong. Ukjent tidspunkt. Gården ligger ved Rv.74, ikke langt fra Godejord (se kart foran).

Bildet på neste side er tatt i Frostviken i Sverige. Kopiert fra nettstedet www.tradera.com i forbindelse med en nettauksjon av bildet

Ab. Anderssons og K. Guddings landhandlersted.

Frostviken ligger ca. 100 km fra Grong, og i forlengelsen av veien som passerer Sandnes. Altså en ganske lang vei for å ta ett bilde. (Bildene kan være tatt omtrent samtidig).

Forsøk på eiendomskjøp

I 1912 var Annæus aktiv på enkelte andre områder enn frukthandel. Avisa Indherred kunne 21.12.1912 fortelle om en auksjon på 2 gårder i traktene rundt Steinkjer. Det var en tredje gangs auksjon over eiendommene til brødrene Hellen. Det står: «Først oproptes eiendommene hver for sig. Da blev A. Myklevand, pr. kommission, høistbydende paa Kvam og Ole Hellen på Hellen. Derefter oproptes de under et, og A. Myklevand blev høistbydende med 29,600 kroner.» Det var jo ikke noe lite beløp, så kanskje hadde Annæus tilgang til kapital. Det var imidlertid ikke nok til å få tilslaget. I følge Bygdebok for Stod, Kvam og Egge ble gårdene solgt til Normann Schei for kr. 36,000. Det er for øvrig noe som ikke helt stemmer med datoene i avisa og i bygdeboka.

Handelsmann og handelsreisende

Fra 1911 til 1913 drev Annæus forretning i Trondheim. Det fortelles også at han - både før og etter disse tidspunkt – drev omfartshandel (reisende handelsmann) og delvis agenturvirksomhet. I 1913 sto han, i Adressebok for Trondheim, oppført som frukthandler. I adresseboka er han kun oppført dette ene året, og ikke verken i 1912 eller 1914.

Per Odd Holdaas, som var en slektning av Annæus, forteller også at Annæus reiste rundt som handelsmann. Som et eksempel på det er disse annonsene i Indhereds-posten hhv 19.11.1911 og 12.12.1912:

Stor æbleauktion,

Tirsdag den 19 ds. og følgende dage kl. 10 fm. avholdes paa vegne av Huse frugthaver, Hardanger, auktion i Langlies gaard i Nordre Stenkjær, til salg av 60 tønder holdbare æbler, saasom gravensten, barenstof, kaupanger, granater og aleksandria. Æblerne auktioneres i 5 litervis.

Trondhjem 11—12—1911.

A. Myklevand.

Jule=frugt.

Undertegnede aapner den 13de ds. i hotel „Norden“ Stenkjær et juleutsalg av frugt.

Priserne vil blive beregnet yderst lavt og derved betydelig billigere end hos stedets faste handlende.

Avlæg utsalget et besøk!

P. t. Stenkjær 10—12—1912.

Erb.
A. Myklevand.

Vi vet ikke presis når Annæus forlot Trondheim. Vi har heller ikke noen helhetlig oversikt over hans øvrige aktiviteter i denne perioden.

Det ser ut til at Annæus, i 1915, var med å starte ny næringsvirksomhet i Kvikne i Sør-Trøndelag. 20.8.1915 ble det etablert et firma med navnet A/S Levinsky & Co., som skulle drive handel med forretningskontor i Kvikne. Deltakerne i firmaet var I. Levinsky⁶², I.P. Jensen og A. Myklevand. Levinsky hadde retten til å tegne (forplikte) firmaet.

Denne opplysningen har jeg fått fra Arild Alander⁶³, som da også skrev: «*Nå var også Innset en del av Kvikne herred. Og nettopp i 1915 var det et yrende liv på Ulsberg, helt nord i Kvikne herred (i Innset sogn), i og med bygginga av Dovrebana som pågikk. Så jeg tenkte tanken at det kanskje var der de drev, men vet ikke.*

Jeg vet heller ikke mer om dette initiativet, men det føyer seg godt inn i et mønster jeg mener å kunne se med hensyn til Annæus sine aktiviteter, han oppsøkte ofte nye anleggsplasser..

Ekteskapsbyrå

En notis i Nordlands Avis 9.3.1962 (Spalten som fortalte om hva som skjedde for 50 år siden,dvs. i 1912) sto det: «Myklevand, den ¾ altmuligmand skal opprette et ekteskapsbyraa i Trondheim» Om det faktisk skjedde, er vel tvilsomt.

Til Harstad

Annæus flyttet etter hvert til Harstad i Troms fylke.

Når dette skjedde, hersker det ulike opplysninger om. I boka **De som bygde byen** (Harstad) av Haakon Rønning, står det at han kom dit våren 1914. I en konkursinnberetning fra juni 1922 står det at han kom for ca. 4 år siden. Etter dette skulle han kommet omkring 1918. Vi må anta at Annæus selv hadde gitt informasjon til bobestyreren, og at dette er det mest korrekte tidspunktet.

Rønnings bok inneholder et eget kapittel om Annæus, i seg selv – ganske bemerkelsesverdig. Forfatteren forteller at han kjente Annæus. Men han ga ham fornavnet Annenæus, og skrev at han ble født i Overhalla i 1882. Men, han het jo Annæus – og var født i Grong i 1875. Tre feil om grunnleggende fakta. Kapitlet tegner et fargerikt bilde av Annæus, men kanskje er det flere unøyaktigheter i den? Det er flere motsetninger mellom bokas fortellinger og andre opplysninger som jeg har funnet.

Fillemagasinet

Rønning skrev altså at Annæus kom til Harstad i 1914. Da startet også første verdenskrig. Det ble mye snakk om matmangel og dyrtid. Allerede om høsten skal Annæus ha begynt å kjøpe tomflasker og bly. I årene 1915 – 1916 «*slo Myklevand til for fullt, han kjøpte alt i ull, filler og brom, metaller og bly, det ble firmaet Ull og Filler A. Myklevand. Daglig ble det bare Fillemagasinet*»

Rønning forteller videre:

«Forretningen gikk strykende og bare vokste. Ungene samlet og solgte tomflasker og de voksne sto nærmest i kø for å selge sine gamle kobberkjeler og panner, og ting i messing, prisene var eventyrlig gode og varene ble sendt til Tyskland, som trengte disse tingene i sin krigsførsel. Sikkert mange hjem rundtom, ble ribbet for eldre, kanskje uerstattelige ting. En slik forretning hadde aldri tidligere eksistert, og prisene ble bare bedre etter hvert som krigen trakk ut. Litt tøy ble i disse tider sydd om eller gamle klær ble velbrukte, alt gikk til Fillemagasinet. Det ble en ny tid og med den fulgte dyrtid, den ble kalt jobbetid, og alt folk trodde det var gode tider, ingen ante dens uhyggelige følger».

Nordlands Avis 9.3.1917 fortalte at han da – for tiden – befinner seg i Mo. Han reiser omkring og kjøper ull og filler.

Rønning skrev også at etter hvert som krigen gikk sin gang, ble det vanskeligere for Annæus å få omsatt sine varer. Før krigen opphørte i november 1918, var også Fillemagasinet opphørt.

I Kunngjørelsestedende fra 2. januar 1918 var det en melding om at han, sammen med Moritz Abrahamsen, har startet **Nord-Norges klutcentral Myklevand & Abrahamsen** og at han bor i Bodø!

Allerede 23. april s.å. kommer så en melding om at Annæus har trådt ut av dette firmaet. Hva som skjedde i mellomtiden, vet vi ikke.

Herr magistraten
i Bodø.
Undertegnede tillader sig herved at anmelde til firmaregistret, at vi under navn av **Nord-Norges klutcentral Myklevand & Abrahamsen** agter at drive indkjøb pr. kommission av brugte sager som egner sig til raastof for de forskjellige grene av landets industri. Forretningskontoret er i Bodø. Medlemmernes fulde navn og bopæl er:
Ancus Eriksen **Myklevand**, Skjøgaden 32, Bodø.
Moritz Netchetsky Abrahamsen, Dronningens gade 24, Bodø.
Begge har ret til at tegne firmaet.
Bodø, 16. december 1917.
A. Myklevand.
Moritz Abrahamsen.
Registreret idag.
Bodø magistrat d. 17. december 1917.
Trygve Nergaard.
(3,68)

Herr magistraten,
Bodø.
Til firmaregistret anmeldes herved, at undertegnede **A. Myklevand** d. d. er udtraadt af firmaet
Nord-Norges klutcentral Myklevand & Abrahamsen.
Samtidig anmeldes, at firmaet for fremtiden ogsaa har optat virksomhed med kjøbmandshandel med herr Moritz Nesseby Abrahamsen som eneindehaver, og at firmaets navn samtidig er forandret til
Nord-Norges klutcentral Moritz Abrahamsen.
Bodø den 8. april 1918.
A. Myklevand.
Moritz Abrahamsen.
Registreret idag.
Bodø magistrat den 9. april 1918.
Trygve Nergaard.
(3,36)

Forfatterens kommentar:

Industriforsyningsdepartementet ble opprettet i 1917 og avviklet i 1920. Dets rolle var å sikre sivile og militære forsyninger i den vanskelige situasjonen landet var i under 1. verdenskrig. Før det ble opprettet var det opprettet et eget statlig kontor for eksportforbud.

I konkursinnberetningen fra 1922, som altså indikerer at Annæus kom til Harstad i 1918, står det at Annæus i begynnelsen av oppholdet i Harstad foresto kjøp av råstoff for Staten (Industriforsyningsdepartementet). Handelsregisteret viser at Nord Norges Uld- og fillemagasin A. Myklevand ble registrert først 1.7.1918, kun fire måneder før 1. verdenskrig endelig tok slutt. Det er, med andre ord, noe som ikke stemmer i Rønnings fortelling. Om det kun dreier seg om feil tidspunkt – eller mer, vites ikke.

Jeg tror også Rønning tar feil når han viser til at varene ble sendt til Tyskland som trengte dem til sin krigsførsel.

Enda en mineralvannfabrikk

I følge konkursinnberetningen startet Annæus i 1918 opp mineralvannfabrikken *A/S Polarlys*. Rønning skriver⁶⁴ at Annæus startet mineralvannfabrikken *Nordlys* i 1921. **Ved egne krefter – Harstads historie 1904 -2004** av Kristian Steinnes, sier at mineralvannfabrikken het Polaris⁶⁵, og det fortelles at da Polaris gikk konkurs ble anlegget flyttet til Lundenes”. Her må noen trolig ha husket feil.

Rønning forteller at Annæus var ganske oppfinnsom med hensyn til navn på brusdrikkene. På fargerike etiketter kunne man finne fengende navn som «Tur i det grønne» og «Elskovsdrikk». Han solgte også en spesiell champagnebrus i spesielle flasker. Innholdet fikk en gull-liknende farge når den ble ristet. En gang i 1922 kom Kong Haakon til Harstad. Da lagde Annæus en velkomstbrus han kalte «Kongedrikken».

Fiskehandler

Rønning forteller at Annæus, sammen med en jøde som kom til Harstad, startet med oppkjøp og eksport av sild. Eksporten gikk til Sverige. Turene til Sverige ble imidlertid mest poker- og rangleturer, og jøden trakk seg fort fra det hele. Denne virksomheten ble ikke registrert i handelsregisteret.

Harstad Frugthandel

I 1920 startet Annæus opp Harstad Frugthandel⁶⁶. Den ble registrert i handelsregisteret 9.2.1921. Det var denne virksomheten som gikk konkurs i juni 1922⁶⁷. Konkursen omfattet også hans brusproduksjon. Innberetningen om konkursen oppgir særlig tre grunner til at det gikk galt.

For det *første* hadde sommeren 1921 vært svært dårlig, noe som førte til liten etterspørsel etter brus. For det *andre* hadde Annæus opplevd at et parti appelsiner han hadde bestilt i England, på grunn av en sjømannsstreik, ble liggende lenge i Trondheim. Da frukten endelig ankom Harstad, var mye av den ødelagt. Annæus hadde også hatt andre tilfeller av problemer med kvaliteten på frukten. Dessuten: han hadde et 4 måneders avbrudd av virksomheten på grunn av sykdom. I denne perioden ble også frukt ødelagt. For det *tredje* hadde folks økonomi blitt strammere, og etterspørselen dermed mindre.

Innberetningen forteller også at Annæus sitt private forbruk var svært sparsomt.

Pokerspill, alkohol og forgiftning

Rønning forteller at det ble mye pokerspill og alkohol for Annæus, og at dette også sleit hardt på økonomien. Etter en rangel, skulle han «reparere». Men, han tok feil flaske – det var saltsyre i den. Han svelget noe fra den. Noen fikk i ham melk – og han ble pumpet av lege, men han ble liggende lenge syk. Trolig hadde det betydning for konkursen. Etter at han kom på beina igjen, var han blitt en «annen». Han var dårlig og spiste lite. Melk erstattet alkohol som hans viktigste drikk.

Harstad Forniklingsanstalt

Godt hjulpet av en gammel venn, startet han *Harstad Forniklingsanstalt*. Her tok han mot kanner, spisebestikk og liknende som trengte å bli forniklet på nytt. Behovet for denne tjenesten var ikke stor, og virksomheten tok snart slutt. Denne virksomheten ble ikke registrert i handelsregisteret.

Nord-Norges anonce-, reklame- & Merkantile Bureau A.Myklevand

I Harstad startet Annæus Nord-Norges anonce-, reklame- & Merkantile Bureau A.Myklevand. **Det ble registrert i** i handelsregisteret 8.1.1923 ⁶⁸.

Rønning forteller at Annæus startet *Nord-Norges Avertissement og Reklamebyrå* i Harstad i 1920 –årene. På nettstedet www.lokalhistoriewiki.no kan vi finne en artikkel om trykkerier i Harstad med en notis om Annæus og dette prosjektet, redigert av Gunnar E. Kristiansen:

«...men det fantes likevel noen som i beskjeden grad syslet med reklamebyråarbeid. Det første eksemplet på det finner vi i 1920-årene, da Ann(en)æus Myklevand dukket opp i byen og etablerte Nord-Norges Avertissement- og Reklamebyrå. Dette var en mann som var full av virkelyst og forretningsideer. Dessverre var han også ofte full i mer fuktig betydning av ordet, noe som kom i veien for realisering av de gode ideene».

Hussalg

I ei bok om forbrukerkooperasjonen i Harstad⁶⁹ står det at Harstad koop flyttet til Rikard Kaarbøsgt. 14, som da var eid av Myklevand & Nord. Eiendommen ble overtatt (kjøpt) i 1927 med «påstående hus og tilliggende tomt til Hans Egedesgt.» Den ble overtatt for påhvilende gjeld som var på kr. 42 000.

Farvel til Harstad

Haakon Rønning forteller at Annæus flyttet fra Harstad til Båtsfjord i Finnmark i 1928.

Til Båtsfjord

Annæus' siste oppholdssted ble Båtsfjord i Finnmark. Da han kom dit, var Båtsfjord et ganske lite sted. I 1930 hadde det kun ca. 270 innbyggere. Men stedet var et sentrum for fiskere, og i sesongen økte antallet mennesker betydelig. Da ble gjerne «folketallet» mer enn fordoblet⁷⁰.

Handelsbestyrer

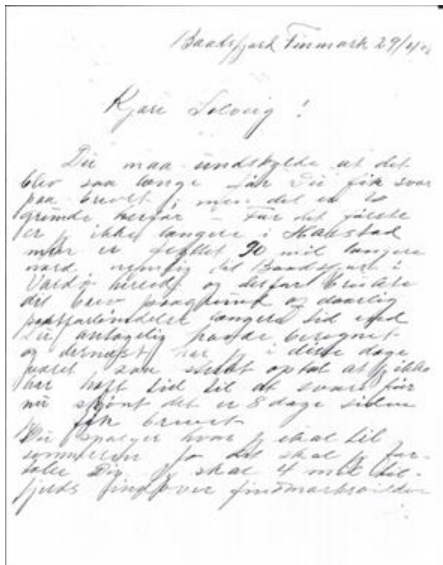
I den første tiden etter at Annæus kom til Båtsfjord drev (bestyrte) han en form for bakeri som trolig tilhørte Hans Nergaard. Dette nevnes også i et intervju med Meyer Olsen – og som gjengis lenger bak i denne fortellingen. I adresseboka for 1930 står det at **Hans Nergaard** drev en landhandel og bakeri, og hadde den eneste butikken som drev i den bransjen. Nergaard drev i 1930, 32 og 34 med landhandel og bakeri, i 36 også med fisk. (I boka: «Sånn va det» bekreftes det at Myklevand jobbet for Nergaard). «Han va bakar» står det.

Annæus selv var nevnt kun en gang i adresseboka for Båtsfjord, nemlig i 1930. Da var han oppført som handelsbestyrer.

Annæus kokte visstnok også syltetøy for salg. Om han gjorde dette for Nergaard eller drev egen forretning, vet vi ikke.

Brevet til niesen, Solveig

I 1929⁷¹ skrev Annæus et brev til sin niese, Solveig.

Kopi er mottatt fra Solveigs datter, Halldis Martinsen.

Det er ikke lett å lese Annæus' håndskrift, men her er brevet slik jeg har klart å lese det:

Kjære Solveig!

Du maa undskylde at det blev saa lenge før Du fik svar paa brevet, men det er to grunde herfor – For det første er jeg ikke længer i Harstad men er flyttet 90 mil lengere nord, nemlig til Baadsfjord i Vardø herred og derfor brukte dit brev paa grund af daarlig postforbindelse længer tid end du antageligvis har beregnet og dernest har jeg i disse dage været saa sterkt optat at jeg ikke har haft tid til at svare før nu skjønt det er 8 dage siden jeg fik brevet.

«Du spørger hvor jeg skal til sommeren Jo det skal jeg fortelle Dig. Jeg skal 4 mil til fjelds indover Finmarksvidden (og fortsetter så med) til et vand som heter «Ordojavri» og der skal jeg bygge en hytte. Jeg var der 14 dage i fjor og fisket på den tid 4 tønder stor fin fjeldfisk - - ja i fjor tog jeg ogsaa en ferietur opover Pasvik - Salmijavre – Enaresjøen og derfra med bil jernbanestationen Rovaniemi i Finland og vilde ha fortsat til Helsingfors hvis jeg havde haft ordnet mig med pas før avreisen. En herlig tur kan du tro at det var. - - Du faar hilse Thomasen (min onkel Birgers svigerfar) og sig ham at hvis han blir lei sig i Follidal faar han komme til Finmarken her er mange og store muligheder for den som har driftskapital men selv uden den er her levelige vilkaar bedre end de plasser sydfor som jeg kjender og det er ikke saa faa. For meg at komme nedover til sommeren er umulig – jeg får passe min forretning til miten af juli saa stenger jeg huset her og drager til fjelds.

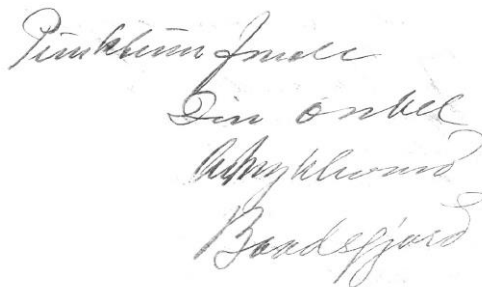
Du spørger om jeg synes maalstriden er ræt. Det kan du vel skjønne at saa tyk i hodet er jeg ikke at jeg liker maalstrævet det er det(?) (?) dilerium men disse halvannede ulver skolelærerne maa jo ha noget at agitere for – om enn(?) det koster staten og

dermed folket 40 millioner kr. Om aaret men blaas idet det arbeidende folk betaler og Ola Normand er som bekjendt saa taalmodig at han legger ryggen til og arbeider saa svetten rinder og lader skolelærerne spassere paa stuegulvet og pønse ud planer for at svindle bort frugterne af arbeidet og som saadant prosjekt maa hele maalstriden sees hvis man skal se objektivt paa den.

Du faar bare klemme paa og danse men jeg danser ikke lengere jeg er altfor tyk til det.

Faar slutte nu.

«Hils mor, far og bror din (Min far, Ivar) og ønske ham paa min vegne til lykke med forfatterskabet. Hvem ved kanskje der bor et forfattergeni i ham. Jeg husker Falkbergets første dikterarbeider de var ikke rare – jeg har endog været med og forlagt en af hans første bøker «Moseflyer⁷²» jeg og O. Kristensen Hamar trykte den da ingen anden vilde gjøre det men spørq nu».

Annfinn Slapø
Din venn
Myklevann
Båtsfjord

I boka «Sånn va det» forteller Annfinn Slapø⁷³ at han selv var ved Ordo i 1928-29 og at de da kjørt med hest fra Båtsfjord. Ofte aleine, men noen ganger som «passasjer» hos andre. Han forteller også at de gjerne bodde i telt der og at det – før krigen – bare var en gamle (Utsigammen) der. Så kanskje ble det ikke noe av hytta til Annæus?

Tanntrekker

I foran nevnte bok s. forteller Meyer Olsen, og som selv drev med tanntrekking (uten å være tannlege), følgende lille historie:

«Og utstyr hadde eg. Det va en så hette Myklevann så kom til Båtsfjord og va i bakeriet hannes Nergaard og arbeidde. Han va baker. Så bygde han Einar Martinussen en liten kåk ved sia av der...Så va han Harald Olsen en kompis av meg, han va under en auksjon, og der hadde han Myklevann kjøpt seg tanntenger og skulle trekke tenner. Og så hadde han kjøpt seg en vibrasjonsmaskin, en slik som va god for gikt og sånn. Når du veivde på, så vibrerte det, og du kunne vibrere tannverk, gikt og andre ting. Det kjøpte han, og så kjøpte han ei doktorbok. Ei kjempegjev doktorbok.

Så kjem han til meg og skal vise det meg det her. – Ja, sa eg, det her får eg kjøpe. Jada, eg skulle få kjøpe. Fekk kjøpe alt: tengern, vibrasjonsmaskinen og doktorboka. Doktorboka har eg enda.»

Igjen ser vi nye sider ved Annæus og hans evne og vilje til å kaste seg inn i nye ting.

I tilknytning til fortellingen om tannlegeutstyret fortalte Sigurd Løkås om noe hans mor, Signe Løkås, hadde fortalt ham. En gang Meyer Olsen skulle trekke ei tann på en dame som het Mildrid Lund, så gikk kjeven hennes i vranglås. Hun ble sittende å gape. Meyer Olsen fikk et lite sjokk, men dro til henne med albuen – og så kom kjeven på plass igjen. Seinere fikk en tannlege høre om Meyers «praksis» og dette utstyret. Da tok han utstyret fra Meyer Olsen, deriblant en stor tang til å trekke jeksler med⁷⁴.

Annæus dør

Både i Rønnings bok og i papirer jeg har fått fra andre kan man lese om hvor, omtrent når og hvordan Annæus døde. Med slike utgangspunkt skulle man tro det var lett å komme fram til mer eksakte opplysninger. Slik er det dessverre ikke.

Annæus døde i Båtsfjord, men vi vet ikke eksakt når det hendte. Der skjedde det en eksplosjon i en primus i huset til Annæus. Sigurd Løkås i Båtsfjord forteller at hans far var den første som kom til stedet etter at brannen startet, og at hans mor har fortalt ham om hendelsen. Det Sigurds mor har fortalt ham om Annæus, er omtrent slik:

Da Annæus døde, holdt han til i et hus i 2 etasjer. I 1. etasje drev han en forretning, i 2. etasje hadde han et par som leieboere (Kima og Hilmar Karlsen). Forretningen var en form for krambod (landhandel?). En dag skulle kona i 2. etasje tenne en primus eller fyre opp. Hun tok feil av bensin og parafin, og startet en brann. Den øverste etasjen ble ødelagt. Etter arbeidet med å redde det som reddes kunne, satte Annæus seg ned for å hvile. Der og da døde han.

Løkås sier han er sikker på at Annæus døde i 1935. Det har hadde hans mor fortalt ham i et notat hun hadde skrevet for mange år siden. Men, det er ikke *sikkert* at hun husket riktig.

Hva som så skjedde med den avdøde, vet vi ikke. Selv etter flere undersøkelser, med god hjelp fra kirken i Båtsfjord og leting i flere årganger av relevante lokalaviser, har det ikke vært mulig å finne spor av hverken selve hendelsen eller hva som så skjedde med avdøde. Sigurd Løkås har gitt meg morens notat med informasjon om brannen. Han hadde ingen informasjon om Annæus' begravelse.

Kirken i Båtsfjord har opplyst at gravene der ikke gjenbrukes. Det finnes ikke spor av Annæus på gravplassene. Det skulle tyde på at han ble begravd et annet sted, men vi vet ikke hvor. Han ble ikke begravd i sin fødselskommune, Grong.

Løkås forteller for øvrig at huset til Annæus lenge ble kalt for Myklevandhuset. Det eksisterer ikke lenger. De eneste konkrete spor etter Annæus jeg har funnet i Båtsfjord er registreringen i Adresseboka for Finnmark 1930, utgitt i april 1930 og utsagnet fra Løkås om at han døde i 1935. Tomta som huset sto på, er i dag innlemmet i en større tomt. Kartverket har ikke funnet Myklevand sitt navn i tilknytning til denne sammenslåtte tomte.

Det mørke huset i forgrunnen er huset der Annæus bestyrte forretningen og der han døde.

Bildet er tatt på et seinere tidspunkt og etter gjenoppbyggingen. Jeg har fått bildet fra fotografen, Inge Wahl i Båtsfjord.

Annæus' positiv

Fortellingen om Annæus sin død, har – bokstavelig talt – et etterspill. Annæus eide et instrument, et såkalt positiv (en form for lirekasse). Den kjøpte Sigurds Løkås' onkel på en auksjon etter at Annæus døde. Sigurd overtok selv positiven etter sin onkel. Det skjedde etter 2. verdenskrig. Den var da i en svært dårlig stand. Sigurd fikk den restaurert ved hjelp av orgelbygger Jann-Magnar Fiskvik i Levanger.

Bildet over viser positivet. Det ble trolig brukt i hans forskjellige dansesalonger. Bildet er mottatt fra Sigurd Løkås i Båtsfjord. Bildet under: Sigurd Løkås prøver instrumentet.

FERDIG: Rent teknisk er instrumentet ferdig. Stolt eier Sigurd Løkås prøver det for første gang med en vals. Til venstre Jann-Magnar Fiskvik som har stått for restaureringen.

Søsken, barn og ektefelle

Søsken

Annæus hadde åtte søsken, fire som var eldre enn ham og fire som var yngre De var:

Johannes	f. 23.9.1864	på Formo. Utv. til USA i 1882
Helene	f. 8.4.1867	på Mediå. Utv. til USA i 1886. døde 1948.
Inga	f. 14.4.1870	på Mediå, døde. 1951 i Grong
Tobias	f. 22.5.1873	på Sørplassen, døde 13.6.1940 i Ogndal
Mathias Ludvig	f. 13.9.1877	på Sørplassen, døde 1948 i Ogndal
Hans	f. 11.6.1880	i Møkkelvasssåsen, døde 1956 i Ogndal
Sofie	f. 14.10.1882	i Møkkelvasssåsen, døde 1848 i Folldal
Anders	f. 1.10.1886	i Møkkelvasssåsen, døde 1957 i Ogndal

Formo og Mediå var gårder i Grong. Sørplassen var en husmannsplass i Møkkelvassåsen. Sørplassen og Mykkelevvassåsen er derfor trolig samme sted.

Vi vet ikke hva som videre skjedde med Johannes. Alle de andre ble gift og fikk barn. I et annet dokument, har jeg skrevet en fortelling om etterkommere etter Erik og Julianna.

Barn og barnebarn

Annæus fikk et barn i 1895, uten å være gift. Barnets mor het **Karen Anna** Pedersdatter, Jørstadplass. Hun var født i Snåsa 8.5.1867, og var datter av Peter Anfindsen (f.1832) og Karen Rebekka Christensdatter (f. 1883 i Sparbu)⁷⁵. Karen Anna og Annæus giftet seg aldri med hverandre. Karen Anna brukte seinere Jørstad som sitt etternavn. Det står også på hennes gravstein. Hun døde 9.8.1951 i Bergen. Karen Anna og datteren ligger i felles grav på Møllendal i Bergen⁷⁶.

Datteren het **Inga Martine** Aniusdatter Myklevand. Hun ble født 5.5.1895 i Snåsa⁷⁷ og døde 28.9.1956 i Bergen⁷⁸. Ved hennes dåpsregistrering ble Annæus kalt for Anius. Dette gikk igjen i datterens navn. Jeg oppfatter det som et tegn på at kontakten med Annæus må ha vært liten, eller helt fraværende.

En gang, trolig på 1930-tallet, flyttet moren og Inga Martine til Bergen. Der bodde de sammen.

Inga Martine fikk i 1919 en datter, **Anny**, født i Trondheim. Barnets far het Arthur Gunerius Eriksen (1895-1956)⁷⁹. Inga Martine og Arthur giftet seg ikke med hverandre.

Anny giftet seg i 1943 i Bergen med Bjarne Leon Gravdal (1918- 1987). De fikk tre barn, to gutter og en jente. Den ene «gutten» er død nå. Disse tre har til sammen fire barn, to av hvert kjønn og åtte barnebarn, fire av hvert kjønn⁸⁰. Anny døde i 1999. Hun og mannen er begravd i ved Åsane gamle kirke i Åsane, Bergen⁸¹.

Anny Gravdal

Inga Martine Myklevand

(Bildene er mottatt fra Annys datter, Anne-Britt Gravdal Kristiansen)

Ektefelle

Annæus giftet seg 25.2.1898, i Vågan i Lofoten. Ektefellen het **Bertine Jonette Randi** Enoksen.

Bertine Jonette Randi var født 29.9.1872 på Skrova (utenfor Svolvær). Hun døde 25.12.1931 i Ålesund⁸². Hennes foreldre var Enok Johan Pedersen fra Herøy (1832 – 1912) og Anne Jacobea Johannesdatter fra Lurøy (1836 – 1919). De kom til og bosatte seg på Lille-Molla, nördøst for Skrova. Seinere flyttet de til Dølvika på Skrova⁸³. Ved folketellingen i 1910 brukte begge foreldrene Strand som sitt etternavn, og begge bodde i Vågan da de døde. Før hun giftet seg med Annæus hadde Bertine Jonette 3 barn med 2 forskjellige partnere. Trolig var hun ikke gift med noen av dem. Barna var Ekroll Almar Jentoft Johan Antonsen (1890 - 1909), Egil Johan Johansen (1894 – 1974) og Gustav Almar Barenholdt Johansen (1896 – 1985?). Barna vokste opp hos foreldrene til Bertine Jonette.

Bertine Jonette forlot Annæus og ekteskapet ble oppløst ved skilsmisse. Ved kgl.res. av 7.3.1908 fikk hun tillatelse til å inngå nytt ekteskap. Hun giftet seg på nytt 29.9.1910 i Sør-Varanger (Kirkenes). Hun ble da registrert med Strand som etternavn. Hennes nye ektefelle var Iver Andreas Paulsen Eidsvik, født 23.10.1870 i Skodje. Da hun døde i 1931 var de fortsatt gift med hverandre. Iver Andreas døde 17.2.1947 i Ålesund.

Bilde av Bertine og 2 av barna på neste side:

Bertine Jonette Randi og sønnene Egil og Gustav.

Bildet er utsnitt av et bilde jeg har fått fra Roar Johnsen, Oslo (slektning av Bertine Jonette)

Sluttord

Mine oldeforeldre, Julianna og Erik hadde ni barn, hvorav et var min bestemor, Sofie. Jeg har skrevet en samlet fortelling om dem alle. Hver av dem kunne fortjent en egen historiefortelling. Jeg har skrevet flere om bestemor, bl.a. en for Grong Historielag (meldingsblad Nr. 2 – 2013). Jeg møtte aldri noen av hennes søsken. En av søsknene fasinerte meg mer enn de andre – på godt og vondt: Annæus. Det finnes mange synlige spor etter Annæus, men mange er også godt skjult. Ikke minst: spørsmålet om hva som skjedde med ham etter at han døde. At det var mulig at liket forsvant på det lille stedet Båtsfjord, er og blir en gåte. Jeg har brukt mange timer på å lete etter det – uten resultat. Jeg lurar også på hvem som holdt auksjon over Annæus sine eiendeler. Det finnes ikke spor etter den, bortsett fra positivet. Annæus hadde faktisk en arving i live. Men, visste noen i Båtsfjord om det?

Jeg har hatt stor nytte av Nasjonalbiblioteket med dets mange muligheter for å søke informasjon hjemmefra. Jeg har hatt god hjelp ved Riksarkivet. Kirkekontoret i Båtsfjord ved Ann Karin Kristiansen har gjort betydelig innsats for å hjelpe. Jeg har gått igjennom flere årganger av aviser, både i Arbeiderbevegelsens bibliotek og arkiv og i Nasjonalbiblioteket – uten å finne et eneste lite spor.

Jeg lette lenge etter et bilde av Annæus. Det var en stor opplevelse å finne et hjemme hos mine slektninger Oddbjørn og Helga Lunde i Grong. Dette flotte bildet preger forsiden på denne fortellingen. Mitt søskenbarn Halldis Martinsen ga meg bildet av Annæus som er gjengitt på side 5.

Jeg har hatt særlig stor glede av kontakten med Sigurd Løkås i Båtsfjord. Han har gitt både konkret informasjon og bilder, og dessuten vært en tålmodig og hyggelig samtalepartner pr. telefon. Dessverre døde Sigurd i en tragisk bilulykke i mars 2016, 83 år gammel.

Høsten 2014 kom jeg, ved hjelp av Jan Olaf Kaarstad, i kontakt med Annæus' oldebarn, Anne-Britt Gravdal Kristiansen. Hun har gitt meg både interessant informasjon og bilder. Annæus. Jeg håper nålevende etterkommere etter Annæus vil kunne glede seg over fortellingen – selv om den også har sine mørkere sider.

I desember 2014 ble jeg kontaktet av Roar Johnsen som er en slektning av Bertine Jonette (som Annæus var gift med en tid). Roar er nordfra, men bor i Oslo, og har bidratt med både fakta og bilde.

Selv om denne fortellingen skal dreie seg om Annæus, synes jeg det er viktig å få fram hans relasjoner til sitt opphav og sine etterkommere. Jeg tror at opplysningene om Annæus sin fraskilte ektefelle og om hans etterkommere er helt nye for hans øvrige slekt, alle de som nedstammer fra Julianna og Erik i Grong.

Jeg har hatt god kontakt med Grong Historielag under arbeidet. Det har vært både hyggelig og inspirerende. Som nevnt foran, setter jeg stor pris på at historielaget utgir dette heftet. Jeg håper det blir til glede for historielaget og for Grong!

Litteratur og andre kilder

Litteratur

Berre, Lorents: Streiken ved Dunderlandsdalanlægget i Juni 1903, Dunderlandsdølen forlag.
Fagerbakk, Anton: Narvik politidistrikt, historisk utsyn 1700 – 2001
Hansen, Leif-Harry, 1996, Fra landhandel til stormarked. Forbrukersamvirket NORDe historie.
Kind, O. Chr: 12.6.1922. Indberetning i A. Myklevands konkursbo- indhaver av Harstad Frugthandel - Harstad.
Myklevand, Annæus: Politiet i Rombakksbotten (Drabet af Emil Eriksen)». 1900.
Rønning, Haakon: De som bygde byen – kapitel kalt Annenæus Myklevand (ss. 49 – 51).
Slottemo, Hilde Gunn: Malm, makt og mennesker, Ranas historie 1890 – 2005
Solhaug, Odd: SÅNN VA DET, Fortellinger fra Båtsfjord kommune, utgitt i Båtsfjord, 1985.
Steines, Kristian: Ved egne krefter – Harstads historie 1904 -2004.
Tidsskift for Den Norske Lægeforening 1899
Tidsskift for Den Norske Lægeforening 1900
Tidsskift for Den Norske Lægeforening 1908
Theander, Agge: I rallarens spor, Ofoten museum 1993
Ytreberg, Nils A. Narviks historie bind 1, utgitt av Narvik kommune.

Andre kilder

Bildet på forsiden er tatt av fotograf Olaus Olsen, Bødø, Reine og Sørvågen. Tidspunktet er ukjent. Jeg har fått bildet hos mine slektninger i Grong, Oddbjørn og Helga Lunde.

¹ Min.bok Grong, Harran, 1969-1979, f. og d. 1875, s. 80 nr. 8.

² Opplyst av Sigurd Løkås, Båtsfjord, i telefonsamtale med Ivar L. august 2012.

³ Min.bok Snåsa, 1887-1903, s. 51 nr. 9.

⁴ Min.bok Vågan 1890-1899, viede 1898 s. 223 nr. 8.

⁵ Min.bok Vågan, f og d 1873, side 78, nr 36.

⁶ Ministerialbok for Sør-Varanger 1909-1919, viede 1910 s.208 nr. 19.

⁷ Dette bildet er gjengitt flere steder, men i speilvendt versjon. Dette rettvendte bildet samsvarer med det opprinnelige, og som er tatt av fotograf W. Thome. Tidspunkt ukjent. Det er bearbeidet av fotograf Knut Ivar Fiskum, Grong.

⁸ Opplysninger på fangekortet fra Oslo botsfengsel 1908, mottatt fra Riksarkivet

⁹ Opplyst av Grong kirkekontor i e-post 25.9.2012 til meg

¹⁰ Opplyst av Sverre Gartland, med henvisning til Arne Kvams bok om Sandøldalen.

¹¹ Arne Kvam: Sanddøldalens historie, Grong bygdeboksnemnd, 1997, s. 84

¹² Opplysninger på fangekort fra Oslo botsfengsel 1908, mottatt fra Riksarkivet

¹³ Opplysninger på fangekort fra Oslo botsfengsel 1908, mottatt fra Riksarkivet

¹⁴ Det finnes omtaler av landboreformene på nettet, både på Store norske leksikon og wikipedia.

¹⁵ Epost fra Bjørn Olav Nicolaisen til meg 26.7.2012 (svar på forespørsel).

¹⁶ Bjerken, Martin: Grong Bygdebok, 1950.

¹⁷ Dom i sak for Inderøens meddomsrett 28.2.1894, mottatt fra Statsarkivet i Trondheim.

¹⁸ Opplysningene om militærtjenesten er hentet fra dom i Hålogaland lagmannsrett av 27.6.1901, mottatt fra Statsarkivet i Tromsø.

¹⁹ Utsnitt av bilde mottatt fra Roar Johnsen, Oslo (slektning av Bertine Jonette).

²⁰ Framvist og kopiert ved besøk i Stortingets arkiv.

²¹ Indst. S. No. 57 (1898). Finnes i Stortingets arkiv.

²² Stortingets forhandlinger 17. mars 1898 sak nr. 26.

²³ Folketellingen 1900 for Ankenes i Nordland.

-
- ²⁴ Aas, Steinar: Narvikshistorie, bind 1 s. 55.
- ²⁵ Nordlands Avis 21.7.1953: den for lengst avdøde kafevert i Rombaksbotn, vinhandler, kvakksalver, redaktør A:M. utga i 1900 (en bok) om den i samtiden sørgelig berømte affære Emil Eriksen.
- ²⁶ Fagerbakk, Anton
- ²⁷ Bergverksnytt ble utgitt fra Orkanger og dets redaktør på den tiden var min far, Ivar Leveraas. Jeg tror ikke det eksisterte et blad som het Bergverksdrift.
- ²⁸ Nordlands Avis 21.7.1953: den for lengst avdøde kafevert i Rombaksbotn, vinhandler, kvakksalver, redaktør A:M. utga i 1900 (en bok) om den i samtiden sørgelig berømte affære Emil Eriksen.
- ²⁸ Inserat 5.10.1899, skrevet av Nils Astrup (lege) under overskriften: Militært kvakksalveri.
- ²⁹ Festskrift til Narviks 25. årsjubileum, 5/1926, av Hovdan, Bernt og Blix, Einar, utgitt av Narvik kommune.
- ³⁰s. 582 - 584
- ³¹ Tidsskift for legeföreningen 1900, s. 583.
- ³² Nevnt i dommen fra Lagmannsretten i Oslo av 14.4.1908
- ³³ Norsk Rettstidende, 25.6.1902.
- ³⁴ Inst. O (Odelstinget) nr. 86 – 1901/1902 sidene 192 - 194
- ³⁵ Norsk Rettstidende 1903, dom av 12.9.1903
- ³⁶ Tilføyd av forfatteren
- ³⁷ Omtalt av Fagerbakk
- ³⁸ Artikkel av Thor Helge Eidsaune/Helgland Museum. Helgland Museums nettsted.
- ³⁹ Slottemo: s. 112.
- ⁴⁰ Slottemo s. 79.
- ⁴¹ Nettstedet Det var en gang... , tilknyttet Helgeland museum. Nettstedet drevet av Origo.
- ⁴² Slottemo s. 101
- ⁴³ Berre, s. 51
- ⁴⁴ Berre, s. 52
- ⁴⁵ Berre, s. 53
- ⁴⁶ Berre s. 75
- ⁴⁷ Berre, s. 96
- ⁴⁸ Berre, s. 96
- ⁴⁹ Årbok for Rana 2003, utgitt av Rana historielag, artikkel sidene 185 – 211 «Streikene ved Dunderlandsverket i 1902 og 1903»
- ⁵⁰ Side 204
- ⁵¹ Opplysningene er hentet fra en årbok til Sunnmøre historielag.
- ⁵² Gjengitt fra nettstedet <http://bybrann.no>
- ⁵³ Ranens Tidende 22.4.1905.
- ⁵⁴ E-post fra Jensås til Leveraas, 6.10.2015 (som svar på forespørsel).
- ⁵⁵ Sigfrid Gartland, intervju i Meldingsbladet for Grong historielag – gammalt fra Rosset, Elstadgrenda.
- ⁵⁶ Nordre Bergenshus Amtstidende, 6.11.1907.
- ⁵⁷ En av Annæus sine brødre brukte Rødseth som sitt etternavn.
- ⁵⁸ Ranens tidende, 15.1.1908
- ⁵⁹ Dommer i lagmannsretten i Oslo (Kristiania). Finnes ved Riksarkivet/Statsarkivet
- ⁶⁰ Aftenposten 15.4.1908 s. 2
- ⁶¹ Epost fra Høyesterett til Ivar Leveraas, 13.9.2012
- ⁶² Et søk etter Levinsky i folketellingen for 1910 ga ett svar. Det var en person med fornavn Isak, født 1886 i Polen og da bosatt i Tinn.⁶² Hans yrke var handelsbetjent. Et google-søk etter Isak Levinsky første meg til Sødra Judiske Begravningsplatsen i Stockholm. Der lå det en person som het Isak Levinsky (og hans kone Selma) begravd. Denne Isak var født i Polen i 1886 og døde i Stockholm i 1968. Jeg tror at dette var den tidligere partneren til Annæus.
- ⁶³ Alander, Arild i e-post 2.4.2014 til meg.
- ⁶⁴ Rønning s.49

⁶⁵ Steines s. 50

⁶⁶ Melding i Nordlands Avis 9.12.1920

⁶⁷ Handelsregisteret viser at firmaet ble registrert som opprettet 9.9.1921 og opphørt og slettet 8.1.1923.

⁶⁸ I Handelsregisteret står det at Nord-Norges anonce-, reklame- & Merkantile Bureau A. Myklevand ble registrert 8.1.1923. Annæus sin bopel var da Skolegaten 5, Harstad.

⁶⁹ Leif-Harry Hansen, 1996, Fra landhandel til stormarked. Forbrukersamvirket NORDs historie.

⁷⁰ Gammelt og Nytt, sjefen (lederen i Båtsfjord historielag) har ordet 2010 el 11.

⁷¹ Det er en viss usikkerhet knyttet til spørsmålet om når det ble sendt. På brevarket ser det nærmest ut som om det står 1923, som kan være slurv for 1928. Opplysningen om 1929 stammer mest sannsynlig fra mottakeren, Solveig Nystuen. Men, hun kan ha husket feil. Jeg bruker 1929, men understreker usikkerheten.

⁷² Har prøvd å finne denne utgaven uten å ha lykkes. På Nasjonalbibliotekets nettside finner jeg 2. opplag av en utgave som i 1905 ble utgitt av Ingv.Scheides forlag i Trondhjem. I forordet daterer Falkberget boken til mars 1905. Om det er korrekt at Myklevand utga den før det, må det ha skjedd våren 1905.

⁷³ I boka står det at Annfinn Slapø hadde en sønn som het Bjørn Slapø. Denne sønnen var kaptein og sjef for Befalsskolen for Hærens Våpentekniske korps da jeg (Ivar) gikk der i 1959/60.

⁷⁴ Notat fra Sigurd Løkås til Ivar Leveraas, mottatt 31.12.2013.

⁷⁵ Min.bok Snåsa, f. og d. 1867, s. 67, nr. 12

⁷⁶ Dis-Norge, gravminner, Møllendal i Bergen.

⁷⁷ Min.bok Snåsa, f. og d. 1895, s.51 , nr 9.

⁷⁸ Dis-norges gravminner med foto av gravsteinen. Møllendal, Bergen.

⁷⁹ Fødselsregisteret for Trondheim 1919 (og dåp i Domkirken).

⁸⁰ Opplysninger fra Anne-Britt Gravdal Kristiansen, e-post 23.9.2014

⁸¹ Ålesund i Møre og Romsdal, klokkerbok (1918 – 1938) døde og begravde 1931 s. 173, nr. 65.

⁸¹ I Dis-Norges Slektsforum fikk jeg god hjelp fra flere til å finne denne familien.

⁸² Ålesund i Møre og Romsdal, klokkerbok (1918 – 1938) døde og begravde 1931 s. 173, nr. 65.

⁸³ Opplysningen om Enok og Ane er gitt av deres slektning Roar Johnsen.

Om forfatteren:

Ivar Leveraas, f. 1939 i Haugesund, er barnebarn av Annæus' søster, Sofie. Han har teknisk- og økonomisk utdanning og har bl.a. vært partisekretær i Arbeiderpartiet, administrerende direktør i Husbanken og direktør for Arbeidstilsynet.

Ivar har i lang tid arbeidet med å dokumentere sin slekt, og har skrevet flere fortellinger om den. Noen av disse er publisert i lokale historieskrifter, Blant disse er fortellingen om hans farmor Sofie (Grong Historielags Meldingsblad nr. 2 2013). Han har gjennomført studiet i slektsgransking ved Høgskolen i Volda.

Ivar har gitt fortellingen om Annæus til Grong Historielag, men rår selv over innholdet i den.